27,072 L

L LXII
18/8

This Copy of my
Thesis was given by
me to Dr Black in
June 1774: and at the
Sale of his books
was bought by
Dr William Wright,
and by him given
back to me 8th Jany
1800. J.G.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE MORBIS COELI MUTATIONE MEDENDIS.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

GULIELMI ROBERTSON, SS. T.P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI conſenſu,

Et nobiliſſimae FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini ſubjicit

JACOBUS GREGORY,

BRITANNUS.

Ad diem 13. Junii, hora locoque ſolitis.

Peſſimum aegro eſt coelum quod aegrum fecit; adeo ut in id quoque genus, quod natura pejus eſt, in hoc ſtatu, ſalubris mutatio ſit.

Celſus de re Medica.

EDINBURGI:
Apud BALFOUR et SMELLIE,
Academiae Typographos.

M,DCC,LXXIV.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

Viris eximiis,

GULIELMO CULLEN,

ALEXANDRO MONRO,

JOANNI HOPE,

JOSEPHO BLACK,

FRANCISCO HOME,

Artis Medicae

In Academia Edinenſi

Profeſſoribus digniſſimis,

Praeceptoribus ſuis ſpectatiſſimis,

Cum ob conſilia et praecepta,

Tum ob amicitiam

Qua ſe dignati ſunt,

Semper colendis,

Hoc opuſculum,

Grati animi teſtimonium,

Sacrum voluit

AUCTOR.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b3054743x

DISSERTATIO MEDICA,

DE

MORBIS COELI MUTATIONE MEDENDIS.

MULTI morbi, quibus gens humana vexatur, in certis tantum regionibus graſſantur, et in aliis nunquam, vel ſaltem raro, occurrunt: Et quum conſtat, coeli temperiem varias affectiones in corpore humano producere, plurimi iſtiuſmodi morbi, aëris vitiis aliiſque coeli effectibus facile tribuuntur. Mira extat differentia, tam ad animum quam ad corpus, inter conſtitutiones incolarum diverſarum regionum; et quaeque anni tempeſtas agmen ſibi proprium morborum ducit. Satis itaque patet, diſpoſitionem ad multos morbos ex ſtatu coeli et aëris provenire; nec dubitandum eſt, quin morborum cauſas excitantes ubertim etiam ſuggerat. Experientia docet, varios morbos chronicos tempore hiemali graſſantes, et nullis fere remediis cedentes, veniente aeſtate facile ſanari. Et notum eſt, ſtatum aëris tam diverſum eſſe

in diverſis regionibus, et in eadem regione diverſis anni tempeſtatibus, ut effectus quam maxime contrarios in corpus humanum producat. Ratio ergo ſuadet, multos morbos, ex coeli intemperie ortos, coeli mutatione praecaveri et ſanari debere. Nec aliter res ſe habet. Plurimi enim morbi, nullis aliis remediis domandi, tempeſtate vel coelo mutato ſponte evaneſcunt, aut levantur: Et omnes medici, tam veteres quam recentiores, in hoc conſentiunt, coeli mutationem multum eſſe auxilii in variis morbis, vix aliter medendis.

In hoc tentamine, proponere aliquid de morbis quibuſdam ad noſtrum coelum pertinentibus conamur, et de ratione iis coeli mutatione medendi: Sed prius opus erit, pauca dicere de modis quibus coelum noſtrum corpori humano praecipue noceat.

Obſervationibus ſatis conſtat, regiones, coelo temperato, ſereno, et aequali gaudentes, ſaluberrimas eſſe: Eas autem, quae vel calidae, vel frigidae, vel humidae ſunt, periculoſiores; praecipue ſi ſubitis tempeſtatis mutationibus obnoxiae ſunt. Ex regionibus enim, ſicut ex anni tempeſtatibus, quod olim monuit Celſus, optimae aequales ſunt, ſive frigidae, ſive calidae; peſſimae autem quae variant maxime. In hac Inſula, coelum, per quatuor vel quinque menſes aeſtivas, temperatum, et plerumque ſerenum, ſiccum, et aequale, denique ex omni parte benignum et ſalubre eſt: Per reliquum autem anni, frigidum, humidum, varium, ideoque multis morbis opportunum.

Ex

Ex principiis phyſiologiae notum eſt, debitum fluidorum motum et diſtributionem, per univerſum corpus, ad ſanitatem prae omnibus neceſſarium eſſe. Quicquid igitur huic obſtat, corpori humano merito inimicum habetur. Aër autem frigidus, praecipue ſi humidus ſit, perſpirationem, et ſanguinis diſtributionem ad partes corporis externas, magnopere impedit. Frigus enim externum vaſa et ſpiracula cutis conſtringit; nimia humiditas fibras muſculares debilitat, et vires moventes, cordis, ſcilicet, et arteriarum actionem, minuit: Sanguis itaque ad partes corporis externas minus recte propellitur. Sed, quomodocunque ſit, ſive ex his, ſive ex aliis cauſis, pro comperto habeo, perſpirationem valde minui, tempore exiſtente frigido et humido.

Maximum autem periculum inſtat a ſubitis tempeſtatis mutationibus, quales in hac Inſula adeo frequenter, et fere quotidie, occurrunt. Hiſce mutationibus, motus fluidorum quam maxime turbantur: Partibus enim externis, ſubito refrigeratis, et vaſis extremis itaque conſtrictis, ſanguis ad externas rite et libere fluens, ab iis pulſus ſtatim ad internas, magna vi et copia ruit. Eodem modo, foraminibus cutis inviſibilibus concluſis, perſpiratio reprimitur: Et perſpiratio omnium excretionum maxime eſt neceſſaria. Ex his cauſis, congeſtio ſanguinis in internis, et inde ſaepe inflammationes et haemorrhagiae, naſcuntur: Ex iiſdem etiam cauſis, febrium aliorumque morborum ingens cohors ſaepe provenit. Nil itaque mirum eſt, coelum noſtrum varios periculoſoſque morbos producere, et homines etiam robuſtiſſimos malis gravi-

bus

bus afficere. Plerumque tamen, ubi habitus corporis ſanus et robuſtus eſt, omne periculum, naturae beneficio, facile praecavetur, et vel nullus fit morbus, vel brevi tempore tollitur. Nemo medicus ignorat, Naturam ipſam, in multis caſibus, optimum remedium urgentibus malis ſponte adhibere, et facile praecavere vel tollere multos morbos vix aliter ſanandos. Et ita hic obtinet. Quamprimum enim ſanguinis motus externarum partium refrigeratione turbatur, actio cordis et arteriarum illico augetur, pulſus crebriores et validiores micant; viribuſque moventibus ſic auctis, conſtrictio vaſorum extremorum, quae naturalem ſanguinis motum impediebat, brevi tempore ſuperatur, et prorſus tollitur, et debita fluidorum diſtributio, et priſtinum circuitus aequilibrium, perfecte reſtituuntur. In iis autem caſibus, ubi corporis habitus antea debilis fuit et imbecillis, et ad morbos aliquos proclivis, eandem coeli intemperiem ſine damno ferre non poteſt: Nam vires naturae medicatrices, quae periculum avertere, et morbum ſanare ſolebant, illic deficiunt; aut fortaſſe aliqua pars corporis, antea morbida vel debilitata, impetum ſuſtinere nequit, et ex eo perniciem immedicabilem patitur. Pari ratione, corpus humanum, modo ſanum et robuſtum ſit, coeli varietatibus melius ſe accommodat, ita ut plerumque nihil ex iis detrimenti capiat. Aër frigidus et humidus, qualis eſt in noſtra Inſula, perſpirationi et aequali fluidorum diſtributioni minime favet; naturae autem beneficio iſtud incommodum ſatis compenſari poteſt, et debita fluido-

dorum

dorum diſtributio, quatenus ad ſanitatem requiritur, ſatis promoveri. Homines igitur, ſano et robuſto corporis habitu praediti, in noſtris regionibus non modo vivunt, ſed plerumque optima ſanitate fruuntur. In multis tamen caſibus, temperamentum corporis validiſſimum nullum praebet tutamen contra mala etiam patrii coeli. Sunt fortaſſe, in conſtitutione quavis, tempora critica et periculoſa; et procul dubio varietates adſunt a vitae genere, et variis fortunis, aliiſque cauſis non accurate indagatis, provenientes, quae homines alioquin robuſtiſſimos morbis coeli reddunt obnoxios. In hujuſmodi itaque caſibus, coelum novum petere oportet, ubi Jupiter purus et ſerenus, zephyri molliter ſpirantes, et mores et ſcenae jucundiores, affectus mulceant, hilaritatem inducant, et vires naturae renovent.—Sed nunc ad alia argumenta tranſimus, quae mutationem coeli in multis morbis prodeſſe ſuadent.

Anguſta quidem eſt ſcientia humana: Ad cauſas rerum certas et neceſſarias rariſſime penetrat. Saepe itaque concludere oportet ex probabilitate, quae aliquando a connectione obſervata, etſi nequaquam intellecta, tantum provenit. Quum ergo morbus in regione aliqua graſſari obſervatur, ſed ſub alio coelo raro occurrit, ſatis veriſimile eſt, malum ex coeli effectibus originem ducere; et ſpes naſcitur, aegrum, ſi in regionem malo liberam abeat, beneficium exinde accepturum.

In pluribus vero morbis, ex cognita cauſa proxima indicatio curativa oritur, perſpirationem promovere, et debitam

debitam ſanguinis diſtributionem ad corporis ſuperficiem reſtituere, ita ut nimia ad partes internas determinatio praecaveatur, vel, ſi jam obtinuerit, quam primum avertatur. Nullum autem novi remedium, quo haec omnia, citius, certius, tutius, et jucundius, perfici poſſunt, quam coeli mutatione, itinere in regiones temperate calidas ſuſcepto. Novum coelum omnibus aliis remediis longe in hoc praeſtat, quod non per paucas tantum horas adhiberi poteſt, ſed per plures menſes, vel, ſi opus ſit, per annos integros; et medici bene norunt, multos morbos, quos chronicos vocamus, adeo pertinaces et curatu difficiles eſſe, ut non niſi longo tempore debellari et ſanari poſſint, etſi optima et efficaciſſima remedia quotidie adhibeantur: Nec ignorant, multa remedia, quae maxima vi in corpus humanum pollent, per longum tempus uſurpari nequire. Quaedam, ſi diu adhibentur, corporis habitum laedunt, et novos morbos inducunt: Alia longo uſu virtutes quas prius habebant fere prorſus amittunt, et nullos utiles effectus in corpus producunt: Alia, etſi tuta et efficacia ſint, ſi diu uſurpantur, aegrotis ipſis adeo injucunda et ingrata evadunt, ut vix quiſquam in eorum uſu per debitum tempus perſtare voluerit. Hoc autem remedium, non modo ſine periculo, ſed cum maximo beneficio, per longum tempus uſurpari poteſt: Nullum damnum corpori infert, nec longo uſu virtutes amittit, nec aegrotis injucundum ſit; contra, varias ob cauſas, admodum jucundum eſt; nec corpus debilitat, ſed plerumque maxime roborat. Denique, ſi ad morbum debellandum coeli mutatio ſola non

ſufficeret,

ſufficeret, auxilium petendum eſt ab omnibus aliis remediis quae in patria profuiſſent. Omnia enim ſub coelo feliciore reperiuntur, et ſaepe etiam efficaciores redduntur.

Sunt autem morbi quorum cauſae proximae vel incertae ſunt, vel prorſus latent, etiamſi cauſae eorum remotae, tam praediſponentes quam occaſionales, ſatis pateant. Quandocunque igitur cauſae morbi remotae ex coeli effectibus oriri dignoſcuntur, coeli mutatione tempeſtive inſtituta, morbus praecaveri debet. Exempla doctrinam clariorem reddent. In regionibus frigidioribus, diſpoſitio ad morbos inflammationem habentes, quae plerumque diatheſis phlogiſtica vocatur, praecipue quidem tempore hiemali aut verno, inter omnes fere incolas obtinet. Sed in regionibus calidioribus, ſicut apud nos in tempore aeſtivo, haec diſpoſitio multo rarior eſt. Bene itaque exſpectandum eſt, diſpoſitionem iſtam, qualiſcunque ſit, coeli mutatione vel prorſus tolli, vel magnopere levari.—In regionibus frigidis quoque, praeſertim in iis quas coelum nubilum, humidum, et obſcurum urget, vires omnes tam animi quam corporis langueſcunt et debilitantur: Corpus debile, languidum, et torpidum evadit; animus autem ſegnis, hebes, tardus, et ad triſtitiam magis quam ad hilaritatem proclivis. Hinc, ut poſtea videbimus, diſpoſitio ad morbos quoſdam naſcitur. Omnibus autem notum eſt, rem longe aliter ſe habere in regionibus temperate calidis, ſiccis, et ſerenis, quorum incolae, plerumque ſaltem, magna corporis alacritate, et pari animi hilaritate gaudent.

gaudent. Facile igitur credendum eſt, peregrinationem in tales regiones, pravam iſtam diſpoſitionem maxime corrigere et emendare, aut fortaſſe prorſus tollere. Alteram commoditatem, quae quidem ſummi eſt momenti, coeli mutatione pro certo conſequimur: Multorum nempe morborum cauſas occaſionales praecaviſſe. Omnibus notum eſt, multos graveſque morbos in hac Inſula graſſantes a ſubitis tempeſtatis mutationibus originem ducere. Periculum ex hoc fonte proveniens vix aliter evitandum eſt, niſi peregrinatione in regiones temperatas, ubi tempeſtas etiam hiemalis ſubitis iſtis varietatibus minime obnoxia eſt. Coeli itaque mutatione omnes cauſae quorundam morborum remotae, ex effectibus coeli noſtri provenientes, evitantur vel minuuntur: Et nemo ignorat, quantum interſit, ad omnes fere morbos medendos, cauſas eorum remotas quam primum tollere. In multis caſibus, quando cauſae remotae tolluntur, morbus nullis adhibitis remediis brevi tempore ſanatur: Vires ſcilicet naturae medicatrices, omnibus impedimentis ſublatis, per ſe ad morbi curationem ſufficiunt. In aliis quidem, corpus tantam perniciem a cauſis remotis accipit, ut, licet hae tollantur, non niſi longo tempore, et idoneorum remediorum uſu, ad priſtinam ſanitatem reſtituatur. At etiam in his caſibus, idem medendi conſilium, ad cauſas remotas tollendas, locum habet; morbi enim ſanatio nequaquam exſpectanda eſt, dum cauſae ejus manent, et perniciem, quam primo fecerunt, indies renovant et augent.

Denique,

Denique, ſunt remedia quae corpus humanum eodem fere modo quo coelum calidum afficiunt. Balneum ſcilicet tepidum, diaphoretica mitiora, praeſertim diluentia, veſtitus plenior et calidior, praecipue induſium laneum, frictiones, exercitatio crebra et modica, perſpirationem excitant, et aequalem fluidorum diſtributionem promovent. Multum itaque hujus generis remedia in variis morbis proficiunt: Ut et calor modicus, qualis in hac Inſula tempore aeſtivo obtinet; et quum coelum moderate calidum eoſdem effectus habere obſervatur, in regiones tali coelo gaudentes ſuſcipere peregrinationem, quam maxime rationi conſentaneum eſt. Hoc modo, ex analogia remediorum effectus, mutationem coeli in multis morbis magnum praebere auxilium, optime colligendum eſt.

Poſtremo, ex ſedula obſervatione rerum in morbo aliquo laedentium, ſatis colligi poteſt coeli mutationem utilem fore. Exempli gratia, aër frigidus, reſpiratione in pulmones receptus, pectore laborantibus tuſſim ſaepe movet. Haec vero in pluribus caſibus morbum auget. Æger autem hoc incommodum evitare nequit, niſi in alias regiones abeat; nam, ſi in hac Inſula manet, aëri nocenti quotidie exponitur. In hoc caſu experientia docet, aliquid eſſe in noſtro coelo morbo perniciosum; et, etiamſi non cauſa ſit morbi, ſufficit ad coeli mutationem ſuadendam, quia haec magnum incommodum et periculum facile ſummoveret.

Ob has praecipue cauſas, ni fallor, coeli mutatio, itinere in regiones coelo temperate calido, ſicco, ſereno, et

aequali gaudentes, facto, multis morbis in hac Inſula graſſantibus maxime prodeſſet. Obſervandum tamen eſt, quicquid beneficii aegroti ex iſta peregrinatione percipiunt, non ſoli aëris coelique mutationi tribuendum eſſe; quippe aliud remedium, idque vix minus efficax, in multis ſaltem morbis, ſimul adhibetur: Nempe, modica per longum tempus exercitatio. Ægroti noſtri, quum coelos mitiores petunt, iter longum ſaepe per plures ſeptimanas perficere coguntur; et omnes medici norunt, hoc magnos quidem effectus, et ſaepe quam maxime ſalutares, in corpus humanum producere. Etſi, in hac diſſertatione de coeli mutationis effectibus, non de virtutibus exercitationis proprie agendum, tamen minime a re alienum puto, de his etiam pauca dicere. Ad argumentum enim noſtrum aliquo modo pertinet; et de exercitationis effectu ſemper cogitandum eſt, quandocunque coeli mutationem ſuademus; quippe nimirum ambo ex neceſſitate ſimul junguntur, eoſdemque fere effectus, plerifque ſaltem in caſibus, in corpus humanum edunt. Et ratio et experientia ſatis docent, modicam et diuturnam exercitationem, qualis eſt in longo itinere, perſpirationem et fluidorum ad ſuperficiem determinationem promovere. Et nihil dubito quin multi aegroti ex hoc ſolo exercitationis effectu magnum levamen perceperint: Ni fallor, multae morborum ſanationes huic tribuendae ſunt, quae vulgo aëris mutationi imputantur.

Quando coeli mutatio pro remedio tentanda eſt, quaeſtio naſcitur, Utrum aegrotus per mare, an per ter-

ras,

ras, iter facere debeat? Ex obſervationibus multorum medicorum, tam veterum quam recentiorum, ſatis patet, navigationem ipſam in pluribus morbis haud parum proficere. Clariſſimus Gilchriſt, paucis abhinc annis, pulcherrimam diſſertationem edidit de navigationis uſu medico, qua plane oſtendit, navigationem remedium eſſe, et quidem in pluribus morbis efficaciſſimum. Multorum aegrotantium hiſtorias tradidit, qui plane hoc remedio, quaſi ex ipſis Orci faucibus, abripiebantur. Variae res, quae in navigatione obtinent, procul dubio ad iſtum effectum conducunt: Et minime negarem, aëris marini humiditatem et aequalem temperiem, et vapores ſalinos, aliaſque circumſtantias, opem ferre poſſe. Mea autem ſententia, quicquid boni ex navigatione percipitur, ipſi exercitationi praecipue imputandum eſt. Gilchriſtus pulcherrime oſtendit, exercitationem, et quidem ſatis validam, a navigatione oriri, praeſertim ſi navis parva ſit, et mare turgidum. Oſtendit etiam, hanc exercitationem commoditates quaſdam ſibi proprias habere, et, in quibuſdam caſibus, omnibus aliis exercitationibus facile praeſtare. Saepe quidem, praeter exercitationem, aliud remedium navigando obtinetur, nempe, aegritudo iſta quae nauſeam et vomitum ſaepe excitat. Haec magnos habet effectus qui in pluribus morbis ſunt admodum utiles. Medicis jamdudum innotuit, nauſeam et vomitum apprime utiles eſſe ad perſpirationem excitandam, et debitum fluidorum motum ad partes externas promovendum vel reſtituendum. Magna etiam vi pollent ad expectorationem promovendam, ſi

pulmones

pulmones colluvie aliqua gravantur. Talis nauſea autem non niſi ſola navigatione per longum tempus adhiberi poteſt; ſed hoc modo, per plures dies, vel per integras ſeptimanas, haud raro excitatur. Et experientia docet, nullum exinde periculum aut detrimentum oriri. Vix tamen credo, ſimilem nauſeam, ope emeticorum quae arte comparantur, per aliquod tempus ſine damno excitari poſſe; pauci ſaltem medici experimentum ſuaderent, et nulli aegroti tali conſilio obtemperarent, ſed a remedio adeo deteſtabili abhorrerent. Poſtquam nauſea ceſſaverit, homines navigationem facientes plerumque optima ſanitate fruuntur; et maximam cibi appetentiam ſentiunt, etſi nullam fere exercitationem habent, praeter ipſum navis motum. Hic motus, ut recte notavit Gilchriſt, tanquam geſtationis ſpecies, exercitationis munere fungitur, et debitum fluidorum motum promovet. Praeterea, altera et vera exercitatio navigando perficitur: Nam, prout navis fluctuat et jactatur, conſentaneus corporis motus requiritur, ut corporis poſitio et libramen ſervetur; alias enim nemo movere, et vix ſtare vel ſedere, poteſt. Ad hunc motum perficiendum, omnium fere corporis muſculorum exercitatio modica, crebra, et vix ſenſibilis, requiritur, et haec exercitatio ſine ulla intermiſſione perficitur; ita ut quandocunque aliquis navigationem facit, etiamſi in lecto decumbat, vel dormiat, exercitatione vel geſtatione ſaltem utitur. Quicquid igitur boni ab exercitatione aequali, moderata, et continua, in morbo aliquo percipitur, a navigatione, prae omnibus aliis exercitationibus,

jure

jure exſpectandum eſt. Nequaquam ignoro, hoc remedium in pluribus caſibus incaſſum tentatum eſſe: Novi autem in aliis optimos effectus ex eo perceptos fuiſſe. Et ſi quis in animo ſecum perpendat, in quibus caſibus plerumque adhibitum ſit, neutiquam mirabitur non ſemper ad vota ſucceſſiſſe. Vix unquam enim tentatum eſt, niſi in morbo admodum periculoſo, et haud raro prorſus inſanabili, phthiſi ſcilicet pulmonali: Et ſaepe aegri, non niſi in extremis morbi ſtadiis, navigationem ſuſceperunt. Et omnibus medicis notum eſt, iſtum morbum, ubi diu permanſerit, perniciem fere immedicabilem pulmonibus intuliſſe.

Nemo ignorat, alias exercitationis ſpecies, equitationem nempe, vel geſtationem in curru, quibus multi ſcriptores medici, et praecipue Sydenhamius, tantas laudes tribuere, etſi interdum feliciter ſuccedunt, ſaepe fruſtra tentari. Magnam autem commoditatem, prae omnibus aliis exercitationibus, navigatio poſſidet; nimirum, quod in multis caſibus uſurpari poteſt, ubi omnes aliae, propter aegri debilitatem, prohibentur. Haec enim adeo levis mitiſque eſt, ut plerumque ipſo aegro vix ſenſibilis ſit; et ab aegrotis, quantumvis imbecillis, ſine periculo tolerari poteſt. Nonnulla quidem exempla ſunt, ubi aegri, jam morbo fracti, et adeo debiles ut ſeſe movere nequirent, in navem portati, perfecto itinere, vires et ſanitatem recuperabant. In iis itaque caſibus, ubi aegri nec equitationem, nec geſtationem in curru, tolerare poſſunt, ideoque iter per terras facere nequeunt, procul dubio navigatio tentanda eſt.

At,

At, ubi aegri peregrinationem in regiones idoneas per terras ſuſcipere poſſunt, dubitari poteſt, utrum navigatio ex propoſito anteponenda ſit. Si longa ſit, multa incommoda ex eo naſcuntur, praecipue pro ratione diaetae; nonnulli enim aegroti diaetam ex lacte et frugibus confectam requirunt, quae longa navigatione vix obtineri poteſt, et hominibus, vitae molliori aſſuetis, incommoda navigationis metum et faſtidium incutiunt. Et vix audeo aſſerere, caetera navigationis beneficia haec incommoda compenſare. Nec negarem, iter per terras in curru perfectum optimos effectus, et ex navigatione provenientibus ſimiles, habere. Hominibus igitur, quibus opes integrae copiam dant, et vires ſufficientes reſtant, jucundiorem viam perſequi licet, iterque per terras facere. Aliis quibus res anguſtae domi, aut corpus prorſus debilitatum, iſtam optionem prohibent, remedium non minus efficax navigatione porrigitur.

Denique, quaeſtio adhuc manet; Ubi coelum mutare convenit, quaenam loca maxime idonea ſint? De commodis aut incommodis variorum locorum nihil certi ſtatuere audeo; quippe in his rebus equidem minime verſatus ſum. Coelum temperatum, ſerenum, ſiccum, in pleriſque ſaltem caſibus, et aequale, requiritur. Regiones Europae Auſtrales, Hiſpania, Italiae major pars, et Galliae partes Meridionales, tali coelo gaudent, ut et Madeira, et Inſulae Bermudae.—Poſtea locus erit pauca tradere, de uſu quem medicus ex coelo etiam fervidiſſimo capere poteſt.

His rebus praefatis, nunc de quibuſdam morbis ex coelo noſtro provenientibus magis ſpeciatim tractare

licebit.

licebit. De omnibus ex hoc fonte dimanantibus, neutiquam in animo fuit diſceptare. Sufficiat aliquid perpendere, de illis morbis in quibus coeli mutatio maxime prodeſt, et quorum periculum aut incommodum hoc auxilium praecipue poſtulant.

Morbi, qui coeli noſtri effectibus tribui poſſunt, variant ſecundum aetatem aegrotantium. In juventute, morbi pectus afficientes, quorum haemoptyſis, et phthiſis pulmonalis ſaepe ex ea proveniens, ſunt principes, plerumque occurrunt. Ætate provectiore, hi morbi rarius obſervantur; et tunc ſuccedunt varii morbi viſcerum abdominalium, et praecipue ventriculi, et ex iis ſaepe oriuntur, vel ſaltem cum eis ſaepe junguntur, hypochondriaſis et arthritis. Ætate ulterius ingraveſcente, et viribus omnibus jam deficientibus, coeli intemperies homines debilitatos, et ſenio fere confectos, opprimit, innumeris malis ex omni parte diſcruciat, vitam acerbam reddit, et mortis gradum feſtinat. Hunc naturalem morborum ordinem in ſequentibus obſervare ſtatuimus; et igitur a Phthiſi Pulmonali, quae in adoleſcentia plerumque occurrit, incipere oportet.

PHTHISIS PULMONALIS.

Nullus fere morbus in hac Inſula graſſatur, Phthiſi pulmonali magis attentionem merens, ſive vaſtationes ejus ſpectamus, ſive illos qui ſaevitiae ejus objiciuntur. Si tabulis mortuorum Londinenſibus fides habenda ſit, quarta pars noſtrorum phthiſi pereunt: Et

hacc

haec generis humani ſtrages immanis in juvenes praecipue cadit, ſaepe in formoſiſſimos, praecipue ſequioris ſexus, et in eos qui ingenio, et animi et corporis elegantia, praeſtant. Sed, ſi tanta luctuoſa jactura ab uno ſolum morbo non credenda ſit, ponamus tabulas Londinenſes etiam in duplum erraſſe, magna adhuc et quidem miſerrima hominum ſtrages phthiſi imputanda eſt. Si operae pretium eſſet calculum inſtituere, nequaquam difficile foret oſtendere, phthiſin pulmonalem in Magna Britannia viginti et quinque millia hominum quotannis necare. Clariſſimus Sydenhamius opinionem non longe ab hac alienam de hoc morbo propoſuit: Nempe, quod phthiſis pulmonalis duos trientes eorum, quos morbi chronici jugulant, interficeret. Alio loco ſtatuit, morbos chronicos tertiam fere hominum partem necare: His itaque proportionibus poſitis, patebit phthiſin pulmonalem quadraginta millia hominum, et amplius, in hac Inſula quotannis abſumere. Sed nihil opus eſt de hujus morbi vaſtationibus diſceptare. Pauci ſunt quibus cognati, familiares, aut amici, hac peſte abrepti, non ſunt lugendi. Miſera haec tabes, ſaeva, atrox, et inſenſibilis, teneros, et amabiles depaſcens caede et luctu patriam implet.

Noſtrae Inſulae phthiſis pulmonalis morbus endemicus habetur; nec immerito: Quippe nulla fortaſſe regio in orbe terrarum eſt, qua tantam caedem facit. Omnes medici fatentur, in plerisque ſaltem caſibus, remedia etiam efficaciſſima huic morbo fruſtra adhiberi: Et, ubi phthiſis

inveteravit,

inveteravit, plerumque deſperatur. Etiam phthiſin incipientem ſanare, vel praecavere, opus precarium et difficile eſt. Nullum autem remedium in hoc morbo melius ſucceſſit, quam coeli mutatio, itinere in regiones calidiores tempeſtive facto. Quicquid igitur in morbo adeo periculoſo auxilium pollicetur, ſumma attentione dignum eſt.—De ejus agendi modo, nunc eſt inquirendum; et ex obſervatione ſymptomatum, et cauſarum morbi, tam proximarum quam remotiorum, et ex analogia rerum juvantium, indagandum quomodo remedium iſtud proficiat.

Phthiſis pulmonalis his ſignis plerumque dignoſcitur: Univerſi corporis macie lenta, comitante febre hectica, ſenſu ponderis, aut ſtricturae, aut doloris in pectore, ſpirandi difficultate, tuſſi crebra et moleſta, initio ſicca, poſtea cum ſputo plerumque purulento. Signa quae phthiſin incipientem denotant, variant ſecundum cauſas unde morbus naſcitur, veluti peripneumoniam, catarrhum, haemoptyſin, &c.—Cauſa proxima hujus morbi ſatis innotuit: Cadaverum ſectiones hominum phthiſi mortuorum fere ſemper oſtenderunt tubercula, vomicas, ulcerationes in pulmonibus, quibus iſtud viſcus interdum magna ex parte conſumitur. Dico haec fere ſemper obtinere; vix enim ſtatuere audeo rem ita ſemper ſe habere; quippe nonnulli medici, iique haud parvi nominis, ſtrenue contendunt, nullum ulcus, nec aliud malum viſibile interdum reperiri poſſe, in pulmonibus eorum qui ſputum purulentum copioſiſſimum, caeteraque phthiſeos ſigna habuerunt, et qui phthiſi

plane mortui ſunt. Hujuſmodi autem exempla rariſſima eſſe, omnes conſentiunt, et veram phthiſin ab ulcere, vel potius ab ulceribus, in pulmonibus pendere fatentur. Sectiones quidem cadaverum ſatis oſtendunt, in pleriſque caſibus, non unum ulcus aut tuberculum morbum facere, ſed plura quae continuata ſerie in inflammationem et ſuppurationem abeunt. Et, cognita itaque cauſa proxima morbi, indicatio curativa oritur, tubercula reſolvere, vel, ſi jam in ſuppurationem abierunt, ulcerationes quam primum ſanare. Hoc autem, naturae beneficio, non medici auxilio, perficiendum eſt. Et nihil video unde colligi poteſt, coeli mutationem ad hunc effectum utilem fore. Si corporis habitus caetera ſanus eſt, ulcera, in quavis corporis parte, ab ipſa natura facile plerumque ſanantur, et hanc ſanationem medici quidem facile impedire poſſunt, vix autem promovere. Nulla enim remedia novi, quae ſalutifero iſti proceſſui vi aliqua ſpecifica faveant. Satis notum eſt, multa remedia quae hoc conſilio adhibentur contrarium prorſus effectum habere, et non modo non prodeſſe, ſed ſaepe maxime nocere. Qualia ſunt balſama, tam nativa quam arte comparata: Et haec ideo hodie rarius uſurpantur.

Sunt tamen ulcera quaedam prava, quae et medici et chirurgi auxilium requirunt; et multa ulcera non ſponte ſanabilia, idoneis remediis adhibitis, facile curantur. Pari ratione, in ulcere pravo et pertinaci, pulmones depaſcente, varia remedia tentanda ſunt. De agendi modo remediorum in ulceribus externis opem ferentium,

ferentium, ratio facile dari poteſt. In duas claſſes ſe ſponte dividunt :—In externa et localia, quae ulceri immediate adhibentur, idque ſolum afficiunt :—Et in interna, et generalia, quae in univerſum habitum agunt, et ulceri tantum proſunt, quantum labem aliquam totum corpus infeſtantem ſummovent. Priora maximae ſaepe utilitatis ſunt, ad ſtatum aliquem ulceris curandum, quem experientia oſtendit ejus ſanationi obeſſe. Inciſiones, exempla gratia, vel eſcharotica, ad carnem fungoſam conſumendam, vel partes calloſas tollendas, vel novam et benignam ſuppurationem inducendam, quae ad ulceris ſanationem plane requiruntur. Haec autem remedia ulceribus phthiſicis adhibendi facultas non eſt; et, etiamſi adhiberi poſſent, nulla novi ſigna quibus ulcerum ſtatus ita deprehenditur, ut hoc vel illud remedium requiri monſtretur.

Altera remediorum claſſis (generalium, ſcilicet, et internorum) haud minore vi pollet ad ulcera illa ſananda, quae a labe aliqua generali proveniunt. Hujuſmodi ſunt ulcera ſyphilitica, aut ſcorbutica, quorum ſanatio a remediis mere localibus fruſtra plerumque exſpectaretur, niſi ſimul remedia interna, et generalia, ad morbos iſtos medendos idonea, ſedulo adhiberentur. Pari ratione, igitur, in hoc morbo ab ulceribus aegre ſanandis proveniente, remedia adhibenda ſunt ad labem iſtam medendam, qualiſcunque ſit, quae ulcerum ſanationem impedit. Sed, ut hoc recte perficiatur, morbi cauſas remotas indagare oportet. Non multis opus erit verbis oſtendere phthiſin, a mera pulmonum

num laeſione, vel etiam a ſuppuratione, plerumque ſaltem, non oriri, niſi prius labes aliqua in iis, vel in univerſo corpore, exſtiterit. Qualis ſit iſta labes poſtea indagandum eſt. Notum autem eſt, hunc morbum plerumque poſt haemoptyſin ſupervenire; ita ut, quandocunque juvenis ſanguinem a pulmonibus exſcreaverit, deſperetur. Interdum etiam phthiſis peripneumoniam vel pleuritidem malè tractatas, et in ſuppurationem terminatas, inſequitur. Nonnunquam etiam, licet rarius, a magna aliqua vi externa, pectori aut ipſis pulmonibus illata, phthiſis oritur. Ex his igitur obſervationibus temere colligebatur, pulmonum laeſionem qualemcunque ſuppurationem pravam, et ulcus inſanabile, ideoque phthiſin lethalem, producere. Rationem hujus perniciei medici, a natura et fabrica pulmonum, eorumque munere, petebant. Obſervabant itaque, ſanguinem per pulmones magna vi et copia fluere, et ipſos perpetuo motu, reſpirationis nempe, agitari, qui vulneris ſanationem, partes ejus a ſe invicem detrahendo et irritando, impedire credebatur. Denique, aliam etiam rationem ex analogia ulcerum externorum adducebant, quae aegre ſanantur quando aëri exponuntur. Aër autem in omnes pulmonum partes recipitur; ſi quae igitur ulcera in iis ſunt, ex neceſſitate aëri perpetuo exponuntur. Haec omnia autem ad difficultatem ſolvendam nequaquam ſufficiunt. Motus ſingularum partium pulmonum ſemper parvus eſt, et, niſi plena inſpiratione, vix ſenſibilis: Haud itaque probabile videtur, hunc tantam perniciem ferre. Et nihil

fere

ſere aëris admiſſioni tribuendum eſt; quippe, etſi in pulmones recipitur, nequaquam iis immediate applicatur: Pulmonum enim ſuperficies interna, muco ſemper tegitur, qui vulnus quodvis ab aëre facile defendere poteſt. Notum etiam eſt, canes, multaque alia animalia, vulnera externa, lambendo, ſanare; ex hac ipſa cauſa, quod ſaliva, et mucus cum ea commiſtus, vulnera ab aëre ſatis defendit. Omnia itaque argumenta, quae oſtendunt laeſionem pulmonum phthiſin facere debere, pro nihilo habenda ſunt: Et praeterea, experientia ſatis oſtendit rem non ita ſe habere. Innumera enim exempla ſunt, ubi, poſt manifeſtiſſimas pulmonum laeſiones, immo et ſuppurationes, nulla phthiſis inſequebatur. Multi haemoptyſin ſaepe paſſi ſunt, nullo unquam phthiſeos ſigno ſuperveniente. Multi, poſt peripneumoniam male curatam, ſuppurationem magnam in pulmonibus habuerunt, quae, Pure per ſputum rejecto, brevi tempore ſanabatur. Denique, exempla quotidie occurrunt, ubi pulmones a vi externa laeduntur aut vulnerantur; phthiſis autem raro exinde naſcitur. Si vulnus magnum eſt, ſubita mors omne phthiſeos periculum ſatis praevenit: Si leve eſt, brevi tempore ſanatur. Exemplum quidem ſingulare eſt, ubi vulnus in pulmonibus remedium fuit, potius quam cauſa phthiſeos. Praefectus militaris, qui phthiſi pulmonali laborare credebatur, praelio vulneratus eſt, globulo plumbeo per pulmones tranſmiſſo. Hoc remedium, aſperum quidem et periculoſum, optime ſucceſſit, et homo, per multos jam annos vixit, et adhuc vivit, ab omni phthi-

ſeos

ſeos ſymptomate liber. Ideoque, ut ſuppuratio pulmonis curetur, nullis remediis opus eſt, quae ulceris ipſius ſanationem directe promovent, ſi quae ſint tali virtute praedita: Et nihil in ulcere ejuſmodi videmus coeli mutationis egens. Medici auxilium tantummodo requiritur, ut morbus iſte, ſive pulmones ſolos, ſive univerſum habitum infeſtans, qui ulcus inſanabile reddebat quam primum tollatur: Eo ſublato, ulcus facile ſanabitur. Ulceris enim in pulmonibus, ſicut in aliis corporis partibus, ſanatio, omnibus impedimentis ſublatis, ſolo naturae beneficio perficitur.

Hæc omnia, ni fallor, plane demonſtrant, meram pulmonum laeſionem, vaſiſque in iis rupturam, ulcus inſanabile et phthiſin nequaquam inducere, niſi prius pulmones, vel univerſus corporis habitus, labe aliqua corrupti eſſent. Sed natura hujus labis tantum ex obſervatione morbi cauſarum indaganda eſt. Experientia itaque docet, phthiſi illos maxime opportunos eſſe qui labem congenitam a parentibus acceperunt; qui, aetate pubere jam praeterita, annum 35 nondum attigerint; quorum habitus gracilis et debilis eſt, et thorax arctus et anguſtus, et ſpina dorſi difformis, et humeri prominentes alarum inſtar; qui cutem albam, et levem, et colorem vultus eximium, qui longum collum, vocem debilem, et ſaepe ex levibus cauſis raucam, et temperamentum ſanguineo-phlegmaticum, habent: Denique, quibus ineſt diſpoſitio ſcrophuloſa vel haemorrhagica, et qui catarrhis admodum obnoxii ſunt. Haec ſigna debilem quidem univerſi corporis habitum monſtrant: Pulmonum

num autem pravam fabricam praeſertim notant. Praecipuae tamen et frequentiſſimae phthiſeos cauſae ad tres, ni fallor, redigi poſſunt; ſcilicet, diſpoſitionem ſcrophuloſam, haemoptyſin, et catarrhum: Ex quacunque harum morbus naſcatur, oſtendere conabor, coeli mutationem magnum auxilium polliceri.

Omnibus jam medicis innotuit, a diſpoſitione ſcrophuloſa hanc perniciem frequentiſſime oriri. Peritiſſimus Mead, multis abhinc annis, iſtam ſententiam propoſuit. Sydenhamio quidem obſervationem ſatis memorabilem debemus, quae hanc ſuggerere videbatur: Nempe, quod in nonnullis phthiſicis equitatione ſanatis, iſto morbo cedente, tumores in glandulis colli, ſtrumas quam maxime referentes, obſervabantur. Hodie autem nulla de hac re apud medicos dubitatio reſtat: Obſervationibus ſatis compertum eſt, ſcrophuloſos prae omnibus aliis phthiſi obnoxios eſſe, et maximam partem phthiſicorum hanc diſpoſitionem plane habere. Sunt quidem medici non parvi nominis, qui, ex centum aegrotis phthiſi abſumptis, nonaginta ad minimum ſcrophuloſos eſſe, ponunt. Praeterea, magna certe ſimilitudo et analogia eſt inter tubercula et ulcera phthiſica in pulmonibus, et tumores abſceſſuſque ſcrophuloſos in caeteris corporis partibus. Eandem ſpeciem externam, et, ſi cultro inciduntur, internam habent, eandemque ſpiſſitatem et duritiem: Eodem modo, a parvo initio ad molem ſaepe magnam paulatim creſcunt, et plerumque ſine magno dolore aut moleſtia; tarde et aegre ſuppurant, et nunquam in ſuppurationem benignam abeunt,

ſed

ſed ulcera foeda et vix ſanabilia relinquunt. Eodem anni tempore, ambo ſe oſtendunt, hiemali ſcilicet aut verno; accedente aeſtate, levantur, aut diſſipantur; at, reverſo hieme, ambo ſaepe redeunt. Denique, in ſectionibus cadaverum eorum quos ſcrophula plane occidit, tumores ſcrophuloſi in omnibus corporis partibus, et tubercula in pulmonibus ejuſdem ſpeciei, haud raro reperiuntur; quod mihi bis terve vidiſſe contigit. Ex his omnibus ſatis patet, phthiſin pulmonalem a diſpoſitione ſcrophuloſa ſaepe oriri, et verum morbum ſcrophuloſum eſſe. Quapropter, ubi phthiſis in iis occurrit, qui vel ipſi manifeſte ſcrophuloſi ſunt, vel a parentibus ſcrophuloſis nati, huic cauſae plerumque tribuenda eſt.

Fortaſſe quis credat haud multum ad morbi ſanationem conducturum, hanc cauſam manifeſtiſſimis ſignis ſtatuiſſe: Quippe nullus fere morbus ſcrophula obſcurior eſt, aut ſanatu difficilior, etiam ubi partes externas occupat, quibus remedia idonea directe applicari poſſunt. Lubentiſſime quidem fateor, omnia fere remedia huic morbo fruſtra plerumque adhiberi. Et ex effectibus remediorum nequaquam colligere poſſum coeli mutationem auxilio fore. Nec ex cauſis ejus multum colligi poteſt; quippe iis nihil fere obſcurius eſt.

De cauſa proxima variae ſententiae ſunt: Alii morbum lymphae ſpiſſitudini aliiſque vitiis tribuunt; alii putant vitium non in lympha, ſed in ipſis vaſis lymphaticis, haerere, quae, varias ob cauſas, debilia, laxa, et praeter naturam ampla, credunt. Alii morbum oriri

cenſent

cenſent a materia aliqua morbida, ſive in corpore genita, ſive a parentibus accepta, quae, proceſſu nondum explicato, a ſanis fluidis ſecernitur, et in quaſdam partes, praecipue glandulas lymphaticas, deponitur. De his variis ſententiis non hic eſt opus verba facere; nam, ſive verae ſive falſae ſint, niſi accuratius indagantur, nulla indicatio curativa ex iis oriri poteſt quae coeli mutationem requirit. Nec melius intelliguntur cauſae hujus morbi remotiores; nam, apud medicos nondum conſtat, utrum diaeta tenuis ex frugibus ſimilibuſque maxime confecta, quali pauperum, et praecipue ruſticorum, liberi utuntur, an diaeta lautior et plenior liberorum opulentiorum, huic morbo magis opportuna ſit. Neque audeo ſtatuere, ſcrophulam oriri ex effectibus alicujus coeli; quippe per totum terrarum orbem vagatur, et in omnibus regionibus, ſive frigidis, ſive calidis, ſive temperatis, et in omni aevo, cognita eſt. Sed, licet haec peſtis adeo univerſa ſit, ni fallor, tamen, in regionibus frigidis humidis maxime graſſatur, et in temperatis et ſiccis rarius occurrit. Ex obſervationibus quorundam medicorum noſtrorum, qui in Italiam iter fecerunt, hic morbus multo rarior eſt in Italia, quam in Inſula noſtra. In Hiſpania etiam rarior eſt; et vir peritiſſimus, qui artem medicam per plures annos Gadibus exercuit, mihi de hac re perquirenti retulit, ſe perpaucos illic vidiſſe hoc morbo laborantes, nec ullos rachitide tentatos, quam plures medici huic morbo admodum affinem arbitrantur. Novi autem alios medicos affirmare, ſcrophulam in Hiſpania frequentiſſimam

 eſſe.

eſſe. Ex his itaque nihil fere colligere licet, donec res accuratius indagetur. Sunt autem qui ſtrenuiſſime affirmant, hunc morbum frequentiorem eſſe in Hibernia, quam in Magna Britannia, et in partibus hujus Inſulae occidentalibus, quam in orientalibus: Quod nulli alii cauſae, quam earum partium majori humiditati, imputari poteſt. Et quidem in hac Inſula, quatenus colligere poſſum, frequentior eſt in locis humidis quam in ſiccis. Satis igitur veriſimile eſt, ſcrophulam levamen aliquod accipere a peregrinatione in regiones ſiccas et temperate calidas. Haec fortaſſe exſpectatio admodum incerta videbitur; at, ni maxime fallor, ex hiſtoria morbi, et analogia rerum juvantium et laedentium, magnopere confirmatur.

Etſi ſcrophula raro in pulmones incumbat antequam aeger decimum quintum aetatis annum pertigerit, plerumque tamen multo citius in aliis corporis partibus, praecipue in glandulis colli, ſe oſtendit. Interdum quidem, nec raro, nullum ſcrophulae ſignum obſervatur, donec tubercula in pulmonibus formentur, et phthiſis incipiat, quae procul dubio ex hoc fonte proveniebat, quatenus aegri labem congenitam habebant, quippe ex parentibus ſcrophuloſis orti. Ubi ſcrophula in externis corporis partibus ſe oſtendit, plerumque fit intra annum quintum et duodecimum; interdum, ſed raro, a teneris unguibus miſeros haec peſtis comitatur: Interdum etiam, ſed admodum raro, aetate provectiore apparet. Quando morbus ſolito tempore occurrit, plerumque circa aetatem puberem naturae beneficio ſanatur, et ſponte evaneſcit, nec unquam aegrum poſtea vexat, ni-

ſi

ſi mala fortuna in pulmones ruat, et phthiſin faciat. Quomodo hoc beneficium perficiatur, fateor me ignorare. Magnae in corpore humano mutationes eo tempore producuntur, quae nondum accurate intelliguntur: Plures autem morbi ſolis iſtis mutationibus prorſus ſanantur. Hoc itaque remedium vix intelligere, et neutiquam imitari poſſumus. Aliud autem remedium in hoc morbo efficaciſſimum, non quidem arte comparatum, ſed naturae beneficio ſuppeditatum, coeli mutatione imitari conceſſum eſt. Omnibus notum eſt, tumores ſcrophuloſos externos non ſemper in eodem ſtatu manere, ſed nunc augeri, nunc minui, interdum prorſus evaneſcere, et rurſus poſtea ſe oſtendere. Hae mutationes ex variis anni tempeſtatibus oriri videntur. Strumae plerumque circa ſolſtitium hiemale incipiunt; tempore verno augentur; accedente autem aeſtate, incrementum eorum ſiſtitur; aeſtate et autumno evaneſcunt, vel ſaltem valde minuuntur; reverſa hieme, renovantur. Saepe etiam, ubi tumores ſuppurant, et ulcera foeda faciunt, nullis remediis cedunt, donec, aeſtate accedente, ſponte ſanantur. At tubercula in pulmonibus, quatenus ex variis ſignis dignoſcere poſſumus, eoſdem effectus ex anni tempeſtatibus percipere videntur. Ægri enim, tempore hiemali aut verno, ſaepe tuſſim levem, frequentem, moleſtam, et ſiccam, cum difficultate reſpirandi, conqueruntur. Ex his ſignis, praecipue in ſcrophuloſis, phthiſis ſemper metuenda eſt. Haud raro tamen ſua ſponte remittunt tempore aeſtivo; autumno autem vel hieme redeunt, et vere appropinquante aegro mortem afferunt.

Nonne

Nonne itaque ſatis veriſimile eſt, tempus brumale omnibus ulceribus, et tumoribus ſcrophuloſis, ubicunque ſitis, valde nocere? Nec omnino abſimile eſt, coeli hiemalis intemperiem iſtorum malorum cauſas quaſdam remotas, tam excitantes, quam praediſponentes, ſuppeditare. Et, ſi hoc credimus, pari ratione cenſendum eſt, aeſtatem, vel coelum temperate calidum, cauſas illas remotas tollere vel praecavere, ita ut, omnibus impedimentis ad tumorum reſolutionem et ulcerum ſanationem ſublatis, vires naturae medicatrices morbum vincant. Morbus, in conſtitutione latens, plerumque in partes debiles cadit. Aër autem temperate calidus reſpirationi favet, et pulmones roborat: Quid ergo cenſere impedit, coelum temperate calidum hoc modo phthiſi occurrere, vel alio modo celato cauſae morbi proximae mederi? Sed, quomodocunque pernicies oritur, ſive hiems morbi cauſas remotas praebet, ſive tantum morbo jam exiſtenti nocet, ſatis conſtat, periculum nullo alio modo evitandum eſſe, quam hiemis intemperiem fugiendo, peregrinatione in regiones calidiores facta. Si aeger in idoneas regiones iter facere perſeveret, perpetua aeſtate per annum integrum, vel, ſi opus fuerit, per plures annos, gaudere poteſt. Hoc modo omnia noſtrae longae hiemis incommoda praecaventur, et quicquid boni ab aeſtate noſtra perciperetur, aeſtate ita ad arbitrium protrahenda, non modo ſalvum praeſtari, ſed maxime etiam augeri, exſpectandum eſt. Et quidem mihi nequaquam abſurdum eſt exſpectare, ſi aeſtas per quatuor menſes durans tanta vi pollet,

ut

ut ulcera ſcrophuloſa ſanare, et tumores reſolvere, et denique morbum per plures menſes fugare poteſt, aeſtatem perpetuam non modo per longum tempus morbi reditum praevenire, ſed etiam totum corporis habitum mutare, et diſpoſitionem ſcrophuloſam radicitus exſtirpare, ita ut omne periculum phthiſeos ſcrophuloſae poſtea ſupervenientis prorſus praecaveretur. Nec his argumentis objiciendum eſt, ſcrophulam in regionibus calidis interdum reperiri: Notum enim eſt, coelum multo majorem effectum in peregrinos habere quam in nativos. Corporis conſtitutio, certo calori aſſueta, exinde nec multum fert commodi nec incommodi. Si igitur calor morbi eſt remedium, major ejus conſueto gradus adhibendus eſt; et forſan nihil aliud ad ſcrophulam Hiſpanicam medendam requiritur, quam in coelum adhuc fervidius peregrinatio.

Haec omnia magnopere confirmantur obſervatione effectuum quos experientia oſtendit coeli mutationem habere in phthiſi incipiente medenda, aut praevenienda. Multi noſtrorum quotannis, qui omnia ſigna habent tuberculi incipientis in pulmonibus, inſtante hieme, coelos mitiores petunt, ibique manent per hiemem unam vel alteram. Nonnulli a morbo prorſus liberantur, et in patriam ſani et robuſti redeunt, nec ulla poſtea phthiſeos ſigna percipiunt. Alii autem, qui unam tantum hiemem peregre morati ſunt, in patriam redeunt, ſeſe credentes ſanos et incolumes: At, prima hieme, morbo priſtino corripiuntur, et brevi tempore pereunt. Cum igitur coeli mutatio tanta vi pollet in

hoc

hoc morbo medendo, ut tubercula jam formata tollere et reſolvere poſſit, a fortiori, eorum formationem praevenire debet. Et ita res ſe habet: Nam, in regionibus calidioribus, etſi ſcrophula ſatis frequens ſit, phthiſis pulmonalis raro obſervatur. Exſpectare ergo aequum eſt, ſcrophuloſos noſtros, in tales regiones ante aetatem phthiſicam tranſvectos, a phthiſi immunes fore. Ex his omnibus ſatis manifeſtum mihi videtur, coeli mutationem optimos polliceri effectus et ad ſanandam et praecavendam phthiſin pulmonalem ex ſcrophula ortam: Morbum vero adeo periculoſum praecavere praeſtat, quam jam inchoatum aggredi.—Eruditiſſimus Mead ſimilem ſententiam de coeli mutationis uſu, in phthiſi ſcrophuloſa praecavenda, jamdudum ſtatuit, in elegantiſſimis ſuis Monitis et Praeceptis medicis. Verba ejus hic referam: ‘ Coelum quoque mu-‘ tare ſaepe in ſalutem cedit, imprimis ſi morbi ‘ (ſcrophulae ſcilicet) in pulmones ruituri ſit metus; ‘ ita tamen ut regionem, nec calidam nimis, nec frigi-‘ dam, nec tempeſtatum mutationibus inſalubrem, pe-‘ tat aeger.’ Sub tanti nominis umbra ſententiam meam cum fiducia repono; nec pudet meas ſaltem concluſiones hoc modo ſalvas reddidiſſe.

De beneficio, in phthiſi ſcrophuloſa, ab ipſa itineris exercitatione exſpectando, nihil a priori ſtatuere audeo. Exempla vero a Sydenhamio recenſita oſtendunt, exercitationem in hoc morbo optimos effectus habere. Ideoque, in hoc, uti in pluribus aliis morbis, ab ipſa itineris exercitatione levamen et auxilium exſpectari poteſt.

Altera,

Altera, et non infrequens cauſa phthiſeos, in hac ſaltem Inſula, eſt haemoptyſis. Quomodo autem phthiſin producat, penitus explicare non ſuſcipiam; ſed, quum experientia docuit, phthiſin pulmonalem haemoptyſin plerumque inſequi, nihil dubitavi, hanc cauſam eſſe phthiſeos, poſuiſſe. Quidam medici, ut ſupra notavimus, opinantur, meram vaſis ſanguinei rupturam, qualis in haemoptyſi, plerumque ſaltem, fit, ulcus inſanabile et phthiſin inducere; quippe, per vehementem ſanguinis in pulmonibus curſum, eorumque motum continuum in reſpiratione, et liberum aëris aditum, vulnus apertum ſervatur, et ſanatio ejus in perpetuum impeditur. Argumenta quibus haec opinio refellitur, non opus eſt repetere. Experientia ſatis evincit, phthiſin nec ex mera vaſis ſanguinei in pulmonibus ruptura, nec quidem ex ſola ſuppuratione, in pleriſque ſaltem caſibus, provenire, ſi modo iſtud viſcus antea ſanum fuerit. Alii, aliam morbi cauſam, et quidem magis probabilem, propoſuere: Sanguinem nempe in pulmones, ex ruptis vaſis effuſum, non omnem tuſſi rejici, ſed aliquantum ejus in pulmone manere, ibique corrumpi, parteſque vicinas irritare, et erodere, et tandem ulcus foedum et inſanabile producere. Nihil dubito quin magna perniciei pars ex hoc fonte proveniat: Attamen, ni fallor, iſtud malum raro accidit, niſi prius pulmones labe aliqua infecti ſunt. Nam, in caeteris corporis partibus, modo habitus ſanus et robuſtus ſit, ſanguis in telam celluloſam effuſus, ſine ullo damno aut periculo, brevi tempore abſorbetur. Vidi, poſt venaeſectionem imperite

perite factam, brachium a carpo uſque ad humerum livido colore ſuffuſum: Nulla tamen ſuppuratio aut gangraena exinde orta eſt; ſanguis ſponte evanuit, ita ut, poſt viginti dies, nullum morbi veſtigium relinqueretur. Saepe etiam in pulmonibus nulla ulcera poſt haemoptyſin formantur; quanquam vix probabile eſt, omnem ſanguinem in pulmones effuſum tuſſi exſcreari. Si igitur nulla talis pernicies poſt haemoptyſin oritur, veriſimile eſt, ſanguinem effuſum, et non ſputo rejectum, vaſis inhalantibus abſorptum fuiſſe. Sed ſi, qualemcunque ob cauſam, hoc non perficitur, facile crederem, ulcus caeteraque mala oriri a ſanguinis corruptione in cellulas pulmonum effuſi. Praeterea, talis in pulmonibus ſaburra tuſſim crebram procul dubio excitaret, qua nihil magis ad phthiſin faciendam conducit, ut poſtea locus erit evincere.

Denique, ſunt qui docent, haemoptyſin nequaquam eſſe cauſam phthiſeos, ſed tantummodo cauſae ejus ſignum et effectum. Phthiſin a tuberculis in pulmonibus oriri credunt, quae diu adfuiſſent antequam haemoptyſis incipiebat, et quae iſtum morbum, vel potius ſymptoma, induxiſſe affirmant, vaſa ſcilicet ſanguinea ſua mole ita comprimendo, ut ſanguis in pulmones, vel per tranſudationem, vel ex ruptis vaſis, effunderetur. Sectiones etiam cadaverum plane oſtendunt, tubercula, ſive ſcrophuloſa, ſive ex aliis cauſis orta, phthiſeos cauſam frequentiſſimam eſſe, aut ſaltem eum comitari; et obſervationibus conſtat, tubercula in pulmonibus, ex aliis cauſis, praeterquam diſpoſitionem ſcrophuloſam, o-

riri.

riri. Opiſices quidam, ex artificiorum natura, pulveri admodum expoſiti; exempli gratia, qui farina molenda, lapidibus caedendis, lino carminando, aliiſque ſimilibus, occupantur, tuberculis in pulmonibus, et phthiſi pulmonali, maxime obnoxii ſunt; nec hoc alii cauſae imputandum eſt, quam pulveri quem in pulmones quotidie hauriunt; nam facile videmus quomodo ex eo obſtructiones, et fortaſſe tubercula, in pulmonibus naſcantur. Minime tamen credere poſſum, phthiſin poſt haemoptyſin non oriri, niſi prius tubercula in pulmonibus adfuiſſent: Saepe enim, in cadaverum ſectionibus hoc morbo mortuorum, ingens ulcus reperitur, nulla autem tubercula; multi etiam aegri phthiſi poſt haemoptyſin inſecuta abſumuntur, qui, antequam haec invaſerit, nulla unquam ſigna tuberculorum exhibuerant. Interdum quoque, poſt peripneumoniam male tractatam, et in ſuppurationem terminatam, vera phthiſis pulmonalis inſequitur, etſi nulla antea tuberculorum ſigna adfuiſſent. Et interdum, licet rarius, phthiſis naſcitur a magna vi externa pulmonibus illata.

Ex cauſis itaque haemoptyſeos, tam proximis quam remotis, et a ſtatu non modo pulmonum ſed totius corporis, qui eam praecedit et comitatur, ratio petenda eſt, cur phthiſis pulmonalis haemoptyſin inſequatur.

Medicorum obſervationibus ſatis conſtat, diſpoſitionem ad haemoptyſin ſaepe a parentibus accipi: Hinc patet morbum non a levi aliqua et fortuita cauſa originem ducere, ſed a fabrica et conſtitutione ſpeciali, ſive pulmonum, ſive univerſi corporis. Notum enim eſt, pa-

rentes ſaepe temperamentum, et conformationem ſpecialem, in prolem tranſmittere: Et, in multis ſaltem caſibus, a pectoris deformitate plane videmus, pravam pulmonum ſtructuram obtinere. Ubicunque talis ſtructura obtinet, pulmones nequaquam rite diſtenduntur, et ſanguinis motus in iis impeditur; hinc diſtributio abnormis et congeſtio, quae vaſa ſanguinea debilitat, et diſtendit, et rupturae obnoxia reddit. Multae cauſae excitantes, quae haemoptyſin ſaepe faciunt, ſanguinis congeſtionem in pulmonibus plane inducunt. Exempli gratia, exercitatio violenta, vel nixus corporis ingens, veluti in curſu, vel in magnis ponderibus levandis, tuſſis vehemens, clamor, cantus, &c. Antequam etiam ſanguis erumpit, manifeſtiſſima ſigna determinationis abnormis, et congeſtionis ſanguinis in pulmonibus, fere ſemper obſervantur: Scilicet, ſenſus ponderis, aut caloris, aut moleſtiae, aut doloris in pectore, et rubor genarum. Erumpente ſanguine, haec omnia ſponte, et plerumque brevi tempore, evaneſcunt; et ſaepe, ſanguinis miſſione tempeſtive facta, haemorrhagia omnino praecavetur. Obſervatur etiam, ſigna conſtrictionis ſpaſmodicae vaſorum extremorum haemoptyſin antecedere et comitari. Interdum a ſubita externarum partium refrigeratione, praecipue corpore prius calente, haemoptyſis naſcitur: Et omnibus medicis notum eſt, nihil magis ad hanc praecavendam vel ſanandam conducere, quam debitam fluidorum determinationem ad corporis ſuperficiem promovere, vel reſtituere. Satis itaque patet, ſanguinis determinationem abnormem et

congeſtionem

congeſtionem in pulmonibus haemoptyſin producere; et ideo nunc eſt inquirendum, quomodo diſtributio iſta abnormis naſcatur, et cur ſanguis majori copia in pulmones ruat.

Haemoptyſin, experientia docet, iis praecipue accidere qui victu pleno utuntur, qui ex agiliori vitae genere in otioſum et ſedentarium tranſierunt; maxime omnium tamen, iis quibus aliae ſolitae excretiones, praeſertim ſi ſanguineae fuerint, ſive naturales, ſive praeter naturam exiſtentes, ceſſarunt: Et in hoc genere haemorrhagia narium, aut, in ſexu ſequiori, menſes, ſunt principes; quibus adjungere oportet, ſanguinis miſſionem ſolitam praetermiſſam, et interdum, ſed rarius, haemorrhoides ſuppreſſas. Haemoptyſis etiam tempore verno ſaepius contingere obſervatur, et plerumque tantum hominibus, qui intra annum aetatis decimum octavum, et trigeſimum, vel trigeſimum quintum, vivunt; quo tempore ſtatus plethoricus variis ſignis adeſſe dignoſcitur. Dubitare itaque non licet, quin haemoptyſis omnibus aliis haemorrhagiis ſimilis ex plethora proveniat; et ideo cauſae illius plethorae quae haemoptyſin producit, nunc breviter tradendae ſunt.

Ætate puerili, ubi corpus indies creſcit, major adeſt boni ſanguinis copia, quam ad corpus nutriendum, et ſine incremento ſuſtinendum, requiritur; et haec quidem vera plethora eſt; attamen nequaquam morbida. Nam vaſa facile cedunt et dilatantur, donec corpus debitam magnitudinem attigerit; ſed, quum vaſa validiora fiunt, et ſanguini

reſiſtunt, tunc plethora ſentitur, et haemorrhagiae et varii morbi ex eo oriuntur.

Ex obſervationibus et experimentis clariſſimi Wintringhamii junioris conſtat, proportionem denſitatis et roboris inter arterias et venas variam diverſis hominum aetatibus obtinere. Ætate puerili, et etiam juvenili, venae arteriis multo majore vi et denſitate pollent: Ætate provectiori, arteriae viciſſim majorem vim adipiſcuntur. Debitum aequilibrium circa trigeſimum vel trigeſimum quintum annum obtinere videtur. Hinc, ſi plethora in corpore adſit antequam aeger trigeſimum attigerit annum, in arteriis tantummodo, vel ſaltem praecipue, ſe oſtendit; quippe venae, ob majorem denſitatem et robur, nimiae ſanguinis copiae reſiſtere queunt: Arteriae autem, ob majorem laxitatem et debilitatem, nimiam ſanguinis proportionem accipiunt, ideoque diſtenduntur: Et inde provenit congeſtio, et a ſubita et violenta aliqua cauſa, quae ſanguinis diſtributionem magnopere turbat, arteriarum ruptura, et haemorrhagia. Sed, poſt annum trigeſimum quintum, haemorrhagiae plerumque ex venis, raro ex arteriis, fiunt.

Quamdiu arteriae auctae ſanguinis copiae et venarum vi, modo naturali et aequali, cedunt, omneſque corporis partes indies creſcunt, nulla incommoda ex iſta plethora naturali ſentiri poſſunt. Quandocunque autem corporis incrementum ceſſat, et plethora morbida inſequitur, haemorrhagiae ex illa corporis parte primo apparere debent, quae debitam ſuam magnitudinem primo pertingat. Hinc in capite haemorrhagias eo tempore exſpectaremus;

mus; quia caput, ut omnes medici, et pictores, et ſtatuarii, ſatis norunt, ante alias partes debitam magnitudinem accipit. Et ita res ſe habet: Haemorrhagia enim narium ante alias occurrere reperitur; plerumque ſcilicet ab anno decimo quinto ad decimum octavum. At, ubi omnes corporis partes debitam magnitudinem acceperunt, ratio ceſſat, cur haemorrhagiae maxime in capite obtinerent. Tunc, venis adhuc arteriis majorem vim habentibus, haemorrhagiae in iis partibus imprimis accidere debent, in quibus ſanguis maxima vi et copia fluit. Hinc ratio patet, cur illo tempore in pulmonibus evenirent: Tantum enim ſanguinis per pulmones fluit, quod per totum reliquum corpus. Si igitur fluidorum diſtributio et circuitus aequilibrium, quacunque ex cauſa, magnopere turbantur, patet omnia mala exinde oriunda in pulmonibus praecipue ſentiri: Nam, licet iſtud viſcus parvum ſit, attamen vaſa ejus ſanguinea magnam ſanguinis copiam ſemper continent. Ideoque majorem copiam, vel etiam majorem ſanguinis impetum, ſine periculo ferre non poſſunt: Facile itaque rumpuntur; unde haemoptyſis fit. Poſtea autem, quum ſyſtema arterioſum tantam vim accipit ut venoſum ſuperet, id eſt, ubi homo trigeſimum quintum annum praeteriit, haemorrhagiae non amplius ex pulmonibus, nec quidem ex arteriis, in aliqua parte, accidere debent. Et ita plethora, ſi quae in corpore adſit, in venis praecipue vel ſolummodo ſentitur: Et hoc malum, et conſequentiae ejus, frequentiſſime obtinent in corporis partibus, quibus ſanguinis motus in venis tardiſſimus

diſſimus eſt. Hinc, aetate provectiore, ex venis haemorrhoidalibus ſanguinis fluxus praecipue accidit; ſanguis enim in iis quam maxime retardatur: Nequaquam directe ad cor redit, ſed in venam portarum tranſit, et per jecur fluit. Praeterea, venae haemorrhoidales parvum auxilium a motu muſculari habent, et valvulis omnino carent: Hinc magna ſaepe congeſtio in iis, nec raro venarum tumores ſeu varices, et ruptura, et ſanguinis effuſio, inſequuntur. Similes ob cauſas, ſanguinis congeſtio et effuſio in cerebro eadem aetate ſaepe accidunt, et paralyſin, aut apoplexiam, (quam Hoffmannus Haemorrhagiam cerebri vocavit), faciunt.

Ex his omnibus, ni fallor, pro certo colligere poſſumus, ſtatum totius corporis plethoricum, et nimiam ſanguinis in pulmones determinationem et congeſtionem, cauſam eſſe haemoptyſeos. Semper autem obſervandum eſt, nec haemoptyſin, nec alias haemorrhagias, nec ulla alia incommoda, a ſtatu iſto plethorico, qui ceſſante corporis incremento accedit, nec a nimia venarum denſitate, et arteriarum laxitate, oriri, modo corpus ſanum et robuſtum ſit, niſi validae quaedam cauſae excitantes ſimul concurrunt. Caetera enim animalia, et plerique homines, ab his incommodis immunes ſunt. At, ubi diſpoſitio morbida in ſyſtemate jam obtinuit, praecipue pulmonum debilitas, ſive a parentibus accepta, ſive a prava pectoris ſtructura nata, ſive ex aliis cauſis magis obſcuris proveniens, haemoptyſis ſaepe naſcitur. Et, etiamſi nulla prava ſtructura

in

in pulmonibus ſpeciatim obtineat, ſi modo univerſi corporis habitus debilis ſit, ſi ſtatus plethoricus ſuperveniat, vel ſi ſubita aliqua et violenta cauſa externa ſanguinis diſtributionem magnopere turbet, mala exinde oriunda in pulmonibus plerumque ſentiuntur. Experientia ſatis oſtendit ab haemoptyſi, iſtiuſmodi determinatione ſanguinis et congeſtione in pulmonibus comitata, iſtud viſcus tantam labem accipere, ut ulcus inſanabile et phthiſis exinde oriatur, etſi vulnus ſimplex iſtud perniciem nequaquam inducere valeret.

Nequaquam accurate explicare poſſum quales mutationes ex ſanguinis congeſtione in pulmonibus naſcantur, et cur, hoc ſtatu pulmonum exiſtente, ulcus aut vulnus inſanabile foret. Intelligimus quidem, ſtatum iſtum pulmonum a ſano et naturali longe alienum eſſe; et ſi, ad vulnus aut ulcus ſanandum, conſtitutio univerſi corporis vel partis ejus cujuſvis ſana et robuſta requiritur, haud mirum eſt, in hoc caſu, ubi pulmones jam aliquatenus morbidi ſunt, vulnus in iis ſanatu difficillimum eſſe. Fortaſſe nimia ſanguinis copia, et vaſorum aliarumque partium ſolidarum debilitas, ſanguinis effuſi abſorptionem, aut ulceris benignam ſuppurationem, impediunt, Quandocunque pathologia hujus viſceris rectius intelligitur, hanc rem accuratius explicare facultas erit: Interea tamen, mea ſententia, aequum eſt, phthiſin haemoptyſin inſequentem, huic praeter naturam ſanguinis in pulmones determinationi tribuere. Haec enim circumſtantia non modo phthiſin incipientem monſtrat, ſed morbum per

totum

totum fere curſum, ad extrema uſque ſtadia, comitatur, et, uti magis aut minus obtinet, morbus incrementum aut levamen accipit. Sic omnia remedia quae ad phthiſin praecavendam, vel levandam, vel ſanandam, utilia eſſe cenſentur, copiam ſanguinis minuere, impetum ejus temperare, congeſtionem tollere, et diſtributionem aequalem promovere, manifeſte tendunt. Non verbis opus eſt oſtendere quomodo hoc ſententiam noſtram confirmet, et ex doctrina de haemorrhagiis in genere, et ſpeciatim de haemoptyſi, ſponte fluat. Quis ignorat victum tenuem, ex lacte et frugibus maxime confectum, et venae ſectiones repetitas magnopere prodeſſe? Tempus aeſtivum, veſtitus calidior, induſium laneum, exercitatio crebra et modica, equitatio, geſtatio in curru, navigatio, tantum etiam proficiunt quantum congeſtionem ſanguinis in pulmonibus minuunt, et determinationem ad alias partes, praeſertim externas, promovent.

Antea ſatis diximus de effectu diverſarum anni tempeſtatum in phthiſin ſcrophuloſam: Idem obtinet in phthiſi ab haemoptyſi proveniente. Nonnulli ſunt qui tempore verno omnia ſigna ſanguinis in pulmonibus congeſtionis, et phthiſeos incipientis, quotannis habent, et abſceſſus in iis formatur, rumpitur, et pus exſcreatur. Accedente autem aeſtate, morbus ſiſtitur, et ſanitatis ſpecie aegri fruuntur: Sed, redeunte hieme, morbus iterum atque iterum revertitur. Hoc modo vita, interdum etiam per viginti annos et amplius, protrahitur; nec hujuſmodi exempla doctrinae noſtrae

objicienda

objicienda ſunt; bene enim notum eſt, omnes fere conſtitutionis humanae leges conſuetudinis viribus ſaepe cedere.

Etſi aeſtas phthiſicis ſit ſaluberrima, tamen hyems nequaquam periculoſiſſima eſt. Omnium conſenſu, tempus vernum et autumnale multo magis eos infeſtat; veriſimillime quia iis temporibus ſanguinis diſtributio maxime turbatur, magnis ſcilicet et ſubitis tempeſtatis mutationibus. Tempore aeſtivo, ob aëris calorem, perſpiratio magna eſt, et diſtributio ad corporis ſuperficiem rite promovetur; determinatio autem ad renes, et urinae quantitas, minuitur. Tempore vero hiemali, frigus externum perſpirationem reprimit, et ſanguinem a ſuperficie pellit; ſed tunc urinae copia multo major eſt. Itaque aequilibrium aliquod inter cutem et renes obtinet, quo, excretione per unum repreſſa, excretio per alterum augetur. Hinc multa incommoda a calore aeſtivo, ſed praeſertim a frigore hiemali, oriunda, optime praecaventur. Vere tamen et autumno, iſtud aequilibrium quaſi in dubio eſt; hinc, ſi determinatio nimia ad pulmones vel aliquam aliam partem jam obtinuit, iis temporibus, praecipue ope cauſarum excitantium quas ſubitae tempeſtatis mutationes ſuggerunt, maxime augeri debet. Quando autem certa ſanguinis determinatio obtinet, ſive ad ſuperficiem corporis, ſive ad renes, determinatio abnormis ad pulmones minuitur; et ideo phthiſici aeſtate et hieme, quando hae determinationes regulares et continuae ſunt, minus incommodi ex morbo ſentiunt. Caſus quidem ſatis fre-

quenter

quenter occurrit qui plane oſtendit, quanti ſit momenti, ad hunc morbum praecavendum, aut ſanandum, aut levandum, ſanguinis determinationem a pulmonibus avertere. Omnibus medicis innotuit, mulieres, dum uterum gerunt, phthiſi pulmonali raro perire. Immo, ſi mulier jam phthiſi tabeſcens gravida fiat, morbi progreſſus plerumque ſiſtitur, vel ſaltem maxime retardatur, donec mulier partum edat. Saepe tamen, brevi tempore poſt partum, interdum paucis ſeptimanis, interdum paucis tantum diebus, phthiſicae moriuntur. Haec omnia, ni maxime fallor, variae ſanguinis diſtributioni plerumque tribuenda ſunt. Dum mulier uterum gerit, magna ſanguinis copia ad uterum fluit, ad nutriendum et formandum foetum. Hinc ſanguinis determinatio ad pulmones avertitur, congeſtio in iis minuitur vel tollitur, et omnia mala exinde provenientia magnopere levantur, vel prorſus ſanantur. Brevi autem tempore poſt partum, naturalis iſta et ſalubris determinatio ad uterum ceſſat. Nil igitur mirum eſt, congeſtionem ſanguinis in pulmonibus poſtea augeri, et morbum exinde natum ingraveſcere. A priori quidem crederemus, miſeris iſtis mulieribus unicam adhuc ſpem ſupereſſe, quae naturae beneficio ſponte porrigitur. Si, magna iſta determinatione ad uterum ſubito ceſſante, nulla alia naturalis ſuccedit, patet morbum in pulmonibus maxime augeri, et ſummum exinde periculum inſtare. Notum tamen eſt, brevi ſpatio, plerumque paucis tantum horis, poſt partum, magnam determinationem naturaliter ad mammas

fieri:

fieri: Satis igitur aequum eſt exſpectare, hanc novam determinationem optimos habere effectus, modo ſecundum naturae ordinem promoveatur, muliere, ſcilicet, infantem ſuum lactante: Congeſtionem enim in pulmonibus minuere vel prorſus tollere debet, et vitam protrahere, donec naturae viribus morbus ſanetur. Et re vera, nonnulla exempla ex optima auctoritate accepi, et unum ipſe vidi, ubi, hoc experimento facto, et nullis aliis adhibitis remediis, phthiſis pulmonalis manifeſtiſſima prorſus ſanabatur. Et nihil dubito, quin hoc remedio multae phthiſicae ſanari poſſent, praeſertim ſi nondum ad extrema morbi ſtadia perveniſſent. Experimentum autem raro tentatur; nam plerique vix credere poſſunt, mulierem, jam tabidam et fere moribundam, infantem, ſine periculo et ſibi et infanti, lactare poſſe. Experientia autem docet, tales mulieres, infantes non modo ſine periculo aut damno, ſed cum maximo beneficio, in utero gerere et nutrire: Infantes quoque, pleriſque ſaltem in caſibus, nequaquam debiles aut morbidi ſunt, nec ullum incommodum ſentire videntur a morbo quo matres laborabant. Vix igitur credere poſſum, ſi matres infantes ſuos lactarent, ullum exinde periculum, aut his aut illis, naſci; et plane video, quomodo optimos effectus haberet. Sed, etiamſi periculi aliquid inſtare videatur; praeſtat tamen, in morbo adeo periculoſo, anceps tentare remedium, quam aegram certae morti relinquere.—Sed ad argumentum redeo.

Etſi

Etſi hieme determinatio ad renes major ſit quam aeſtate; tamen nequaquam conſtans eſt: Saepe enim turbatur ſubitis tempeſtatis mutationibus, quae hieme plerumque ſatis frequenter occurrunt. Sed, licet frigus hiemale conſtantiſſimum eſſet, ſanguinis diſtributio quotidie turbaretur, niſi aër in conclavibus et aër externus ejuſdem fere temperaturae eſſent. Quando aër externus frigidiſſimus eſt, aër in conclavibus ſaepe calorem aeſtivum aequat vel ſuperat; hinc ſubitae et magnae ſanguinis diſtributionis mutationes oriuntur. Ratio itaque manifeſta eſt, cur aeſtas phthiſicis hieme ſalubrior ſit: Determinatio enim ad corporis ſuperficiem, quae aeſtate obtinet, fere ſemper perpetua eſt; et, etiamſi perſpiratio nunc major nunc minor redditur, ſanguinis determinatio, non niſi a ſubita et violenta cauſa, quae raro accidit, penitus mutatur.—Fortaſſe eadem ratio reddenda eſt, de effectibus ſetaceorum, aut fonticulorum, aut veſicantium, quae phthiſicis haud raro opem ferunt.

Unica ergo reſtat via, qua congeſtionem ſanguinis in pulmonibus ſemper amovere ſperare poſſumus; nempe, determinatione ad corporis ſuperficiem promovenda. Haec tamen, uti ſaepe jamjam obſervavimus, aëre temperate, aequaliter, et perpetue, calido melius et certius perficitur. Coelum autem noſtrum per paucos tantum menſes aërem hujuſmodi praebet. Coelum itaque mitius phthiſicis petendum eſt: Et experientia quotidiana hoc conſilium ſatis confirmat; multi enim noſtrorum hoc modo a morte, aliter inevita-

bili,

bili, quotannis eripiuntur. Huic remedio aliquatenus ſimiles ſunt veſtitus calidior et exercitatio modica; et quicquid boni ex iis percipitur, mea quidem ſententia, ſanguinis diſtributioni mutatae penitus tribuendum eſt. Quod ad veſtitum attinet, pauciſſima obſervanda ſunt. Satis notum eſt, induſium laneum, ſimpliciſſimum quidem remedium, in hoc morbo quam maxime prodeſſe; et certe nihil magis conſtat, quam id perſpirationem, et ſanguinis ad corporis ſuperficiem determinationem, directe promovere. Induſium linteum, ubi perſpiratio magna eſt, brevi tempore madere et frigeſcere ſentitur; hinc perſpiratio reprimitur: Induſium laneum autem ſudorem aut humiditatem facile abſorbet, et non niſi perſpiratione enormi humidum fit: Hinc cutis ſicca et calida manet, et perſpiratio magnopere promovetur.—Omnibus notum eſt, exercitationem ſimilem habere effectum; facile igitur patet, quomodo congeſtionem in pulmonibus minuere vel tollere poteſt. Prima quidem facie, haud abſurdum foret, periculum ab exercitatione metuere, ab aucto, ſcilicet, ſanguinis impetu: Et, ſi exercitatio violenta eſſet, procul dubio maxime noceret; nam ambulatio, curſus, et ſimilia exercitia vehementiora, reſpirandi difficultatem caeteraque ſymptomata ſtatim augent. Experientia autem clariſſime oſtendit, modicam exercitationem, navigationem, geſtationem in curru, et haud raro equitationem, ſanguinis congeſtionem in pulmonibus, et omnia mala exinde nata, minuere vel tollere: Hoc plane tribuendum eſt auctae ſanguinis determinationi

oni ad corporis ſuperficiem. Clariſſimus Cullenus, in praelectionibus ſuis, caſum ſingularem memoravit, qui hanc doctrinam ſatis confirmat. Vir qui haemoptyſi laborabat, dum domi manebat, et nulla exercitatione utebatur, peſſime ſe habuit, et plures morbi reditus paſſus eſt. Ab equitatione tamen levamen ſemper percipiebat; et interdum, quando malum maxime urgebat, equum aſcendebat, et per aliquod tempus equitabat, hoc effectu, ut a morbo, pro tempore ſaltem, liberaretur. Alia ſimilia exempla a navigatione Gilchriſtus tradidit.

Sydenhamius autem, prae omnibus aliis medicis, hoc remedium maxime laudat, et non modo in morbo levi aut incipienti, ſed etiam in ultimis phthiſeos ſtadiis, ubi jam ſudoribus nocturnis diarrhoea iſta, colliquativa vocata, acceſſerit, quam plerumque mors brevi tempore excipit: 'Quantumcunque (inquit) exitialis phthiſis 'ſit, hoc tamen ſancte affero, quod neque mercurius 'in lue venerea, neque cortex Peruvianus in intermit-'tentibus, efficaciores extant, quam in phthiſi curanda 'exercitium jam laudatum, (equitatio ſcilicet); modo 'aeger curet, ut linteamina lecti probe arefacta fue-'rint, atque etiam, ut ſatis longa itinera emetiatur. 'Atque hoc multiplici experientia, quae vix me fefellit 'unquam, didici: Et, licet equo vehi phthiſicis praeci-'pue conferat; tamen et itinera curru facta mirandos 'ſane effectus quandoque ediderunt.' Recentiores medici tantas exercitationi laudes neutiquam tribuerunt; attamen omnes conſentiunt, eam magnum ſaepe ferre auxilium.—Patet igitur, quantum boni, ab

ipſa

ipſa itineris exercitatione, aegroti phthiſi ex haemoptyſi nata laborantes capere poſſint.

Tertia et quidem frequens phthiſeos cauſa adhuc reſtat: Nempe catarrhus. Omnibus notum eſt, poſt catarrhum longum phthiſin pulmonalem haud raro inſequi: Saepe autem difficile eſt catarrhum dignoſcere a vera phthiſi ex tuberculis in pulmonibus incipiente: Praecipuum enim ſignum, tuſſis ſcilicet, in ambobus obtinet; et nihil dubito, quin plurimae phthiſes quae catarrho tribuuntur a tuberculis originem ducant. Satis autem patet, catarrhum veram phthiſin haud raro inducere, etſi nulla tubercula antea eſſent in pulmonibus. Multa enim exempla ſunt, ubi, poſt manifeſtiſſima ſigna catarrhi a communibus cauſis orti (corporis ſcilicet refrigeratione aliqua), vera et lethalis phthiſis pulmonalis inſecuta ſit; etſi nulla antea erant ſigna tuberculorum vel morbi alicujus in pulmonibus, et ubi nulla ſuſpicio erat diſpoſitionem ſcrophuloſam temperamento ineſſe. Interdum etiam, nec raro, poſt tuſſim convulſivam phthiſis pulmonalis oritur.

Quum itaque de facto minime dubitandum eſt, de modo quo catarrhus longus phthiſin inducat ratio reddenda eſt; et, ni fallor, eadem, quam ſupra de haemoptyſi jam propoſuimus, phthiſi a catarrho oriundae facile applicari poteſt. Si congeſtio ſanguinis pulmones phthiſi opportunos reddat, facile intelligimus, quomodo tuſſis crebra et vehemens iſtam perniciem excitaret: Patet enim hujuſmodi tuſſim motum ſanguinis in pulmonibus impedire, et magnam congeſtionem producere.

re. Fortaſſe membrana mucoſa (quae in catarrho praecipue afficitur) labem aliquam ex hoc morbo accipit, quae perniciem inducere poteſt. Sed qualis ſit iſta labes (ſi revera quae ſit) explicare non ſuſcipiam. Si pulmones igitur debiles aut morbidi ſunt, ſi prava eſt circa pectus ſtructura, vel aliqua labes in conſtitutione latet, nil mirum eſt catarrhum longum phthiſin ea aetate producere, qua maxima ſanguinis determinatio ad pulmones obtinet.

Quando phthiſis a catarrho naſcitur, omnia ſigna ſanguinis congeſtionis in pulmonibus accedunt, et interdum haemoptyſis fit. Morbi hiſtoria et progreſſus idem fere eſt, ſive ex haemoptyſi, ſive a catarrho, oritur; eaedem res juvant et laedunt, et medendi methodus eadem eſt. Nequaquam igitur in hoc loco repetere opus eſt quae jam dicta ſunt. Si congeſtio in pulmonibus morbi cauſa et fons eſt, ſine dubio quamprimum tollenda eſt. Hoc autem, remediis ſupra memoratis, et praecipue coeli mutatione, optime perficitur.

De his tribus frequentiſſimis phthiſeos cauſis (vel potius duabus; nam haemoptyſis et catarrhus pro una haberi poſſunt, quippe eoſdem effectus habent) ſeparatim tractavimus, quaſi morbus ex una vel ex altera tantummodo oriretur. Satis autem patet, omnes iſtas cauſas in eodem aegroto interdum conjungi vel concurrere poſſe. Catarrhus haemoptyſin ſaepe inducit: Fortaſſe etiam pulmones debilitat, et tuberculis ſcrophuloſis obnoxios reddit. Sanguis in haemoptyſi effuſus, et non abſorptus, tubercula formare poteſt, quae,

lapſu

lapſu temporis, inflammationem et ſuppurationem inducere poſſunt. Et a tuberculis ſcrophuloſis, vaſa ſanguinea comprimentibus, ſanguinis effuſio, ſive per tranſudationem, ſive ex ruptis vaſis, naſci poteſt, et haemoptyſin, et tuſſim crebram et moleſtam facere. Quae de his ſpeciatim et ſeorſum dicta ſunt, omnibus junctis facile applicantur. Et ex omnibus factis et argumentis, plane, ni fallor, colligi poteſt, coeli mutationem maximi momenti eſſe ad phthiſin pulmonalem praecavendam, vel medendam.

* * * * *

De quibuſdam morbis nunc eſt agendum qui aetate provectiore occurrunt, et qui ex effectibus coeli noſtri, aliqua ſaltem ex parte, oriuntur, et qui coeli mutatione ſanari vel levari poſſunt. Hi praecipue in viſcera abdominalia, et imprimis in ventriculum et inteſtina, incumbunt, eorumque functiones magnopere impediunt: Quapropter non modo in iis ſentiuntur, ſed univerſum corpus afficiunt, et multos morbos graves, et quidem pertinaciſſimos, ſaepe faciunt. Sed hic tantum de duobus hujuſmodi morbis agere locus erit: De Hypochondriaſi, ſcilicet, et de Arthritide.

HYPOCHONDRIASIS.

Hypochondriasis omnibus medicis ſatis nota eſt, quippe nullus fere morbus chronicus, in hac ſaltem regione, frequentior occurrit. Varia et quidem innumera ſymptomata, tam ad animum quam ad corpus ſpectantia, hunc morbum comitantur. Praecipua tamen ſunt, univerſi corporis laſſitudo et torpor, animi hebetudo, metus et moeſtitia, turbatis ſimul ventriculi et inteſtinorum functionibus. Multiplex hoc malum ex effectibus coeli noſtri originem ducere videtur; nam in regionibus frigidis humidis frequentiſſimum eſt; in temperatis, et in calidis, rarum vel prorſus ignotum: Et etiam obſervatur, hypochondriacos tempore aeſtivo longe melius ſe habere quam hiemali. Hinc veriſimile eſt, morbum coeli mutatione levari vel ſanari poſſe. Difficile quidem eſt, et fortaſſe prorſus impoſſibile, plenam et accuratam rationem reddere omnium ſymptomatum, quae in hoc morbo occurrunt. Multa enim in ipſo genere nervoſo ſitum habent, cujus natura nondum adeo accurate indagatur, ut morbi ejus intelligi queant. Multa etiam pendent a mira iſta ſympathia, quae inter varias corporis partes, et inter corpus et animum, obtinet. Haec autem denſiſſimis tenebris obtegitur. Hujuſmodi itaque ſymptomata explicare non tentabo. Cauſas tantummodo morbi

morbi ſenſibiles, tam proximas quam remotiores, indagare conabor; et ex iis, et ex analogia rerum juvantium et laedentium, oſtendere, quomodo morbus coeli mutatione ſanari, vel ſaltem mitior reddi, poſſit.

Vix dubitandum eſt, quin cauſa proxima hujus mali in tubo alimentario haereat; pleraque enim ſymptomata quibus hypochondriaci vexantur a turbatis ventriculi et inteſtinorum functionibus plane oriuntur. Qualia ſunt, anorexia, nauſea, vomitus, ructus, ruminatio, cardialgia, gaſtrodynia, flatulentia, tormina, interdum diarrhoea, ſaepius alvi tarditas. Haec omnia debilitati, ſeu atoniae tubi alimentarii, procul dubio tribuenda ſunt. Animi etiam affectiones, quae magnam partem mali faciunt, in pleriſque ſaltem caſibus, ab eadem debilitate ventriculi et inteſtinorum plane naſcuntur: Licet interdum animi affectiones, ventriculi et inteſtinorum debilitatem, et veram hypochondriaſin, inducere obſerventur.

Quaeſtio hic oritur, et quidem difficillima. Si certae animi affectiones a debilitate inteſtinorum proveniunt, quomodo fit, ut iſta debilitas ſaepe occurrat, ſine hujuſmodi animi affectionibus? Multa enim exempla ſunt, ubi aegri omnibus ventriculi et inteſtinorum morbis, qui in hypochondriaſi occurrunt, miſerrime vexantur, dum animus nullo modo afficitur. Hanc difficultatem fateor me non poſſe ſolvere: Dubito etiam an ſolvi poſſit, donec accuratius indagetur quomodo corpus et animus ſe invicem afficiant. Nequaquam recte intelligitur, quomodo ventriculi morbi animum

mum afficiunt; vix igitur exſpectandum eſt, rationem reddi poſſe, cur hoc in quibuſdam tantum caſibus obtineret. Fortaſſe diſpoſitio aliqua, in genere norvoſo, vel in ipſo animo, requiritur, ut affectiones iſtae producerentur. Qualis autem haec diſpoſitio ſit, fateor me ignorare. Patet tamen, animi affectiones a morbo ventriculi et inteſtinorum ſaepe pendere; plerumque enim, hoc ſublato, animus ad priſtinam ſanitatem reſtituitur.

Diximus morbum, vel potius cauſam morborum in inteſtinis, debilitatem ſeu atoniam eſſe. Varia argumenta hanc opinionem confirmant: Ipſa ſymptomata ſupra recenſita ventriculi et inteſtinorum debilitatem plane indicant; univerſi corporis debilitas morbum comitatur, et haud raro eum producere videtur; plurimae cauſae quae univerſum corpus, et inteſtina ipſa ſpeciatim, debilitant, morbum ſaepe inducunt; et quicquid vel inteſtina vel totum corpus roborat, hypochondriacis auxilio eſt. Praeterea autem, ni fallor, alius morbus ſaepe in corpore obtinet, qui tubi alimentarii atoniam et debilitatem, et hypochondriaſin, auget, et fortaſſe etiam inducere poteſt; ſanguinis nempe in abdomine motus tardus et congeſtio. Si libera et naturalis ſanguinis diſtributio ad ſanitatem et robur univerſi corporis, vel partis alicujus, ſuſtinendam requiritur, facile crederemus, ab impedito ſanguinis motu in abdomine, inteſtina tantam labem accipere, ut variis morbis obnoxia fierent. Vel, ſi inteſtina jam debilitata et morbida ſunt, et ſanguinis diſtributio turbatur, veriſimile

ſimile eſt, perniciem in ea praecipue cadere. Denique, patet, quod, ſi ſanguinis motus, ob defectum exercitationis aut alias cauſas, langueſcat, etſi univerſum corpus afficiatur; tamen mala exinde nata in abdomine praeſertim ſentiri debent; quippe in eo motus ſanguinis venoſi naturaliter tardiſſimus eſt, propter longum circuitum per jecur faciendum, antequam ad cor redeat.

Haec ſententia, hypochondriaſin a motu tardo et congeſtione ſanguinis in abdomine provenire, vel ſaltem augeri, rationi minime incongrua eſt; et nunc videndum, quam confirmationem accipiat ex obſervatione cauſarum morbi remotarum, et rerum quae hypochondriacis opem aut malum ferunt.

Variae cauſae quae hypochondriaſin inducunt ventriculum et inteſtina directe et immediate laedere videntur. Aliae vero fluidorum motum primo impediunt, et hoc modo fortaſſe viſcera abdominalia debilitant, et, ſecundum noſtram ſententiam, malum hypochondriacum faciunt. Nonnullae quidem ambos iſtos effectus plane habent. Diximus, coelum frigidum humidum, quale in regionibus noſtris ſeptentrionalibus, praecipue quidem tempore brumali, obtinet, diſpoſitionem ad hypochondriaſin producere. Effectus autem maniſeſtiſſimus talis coeli eſt, perſpirationem reprimere, et fluidorum ad corporis ſuperficiem diſtributionem impedire. Hinc itaque congeſtio in internis metuenda eſt. Minime tamen in animo eſt negare, coelum frigidum humidum in ventriculum, vel in genus nervoſum, vel

denique

denique in ipſum animum, directe agere poſſe, etiamſi fluidorum motum nequaquam turbaret. Notum eſt, aërem humidum fibras muſculares univerſi corporis laxare et debilitare. Nil itaque mirum eſt, ventriculum et inteſtina eoſdem effectus pati. Regionum frigido-humidarum incolae languidi et torpidi ſunt, et ad moeſtitiam proclives, et idcirco fortaſſe huic morbo opportuni: Nec abſurdum eſt, hanc lugubrem diſpoſitionem, tam animi quam corporis, impeditae perſpirationi tribuere. Docuit enim Sanctorius, in Aphoriſmis ſuis ſtaticis, hilaritatem in mente naſci dum liberrima ſit per corporis ſuperficiem perſpiratio; et, contra, gravitatis ſenſum in corpore, et moeſtitiam in animo, percipi a perſpiratione impedita. Et omnes fere homines, quantumvis ſani et robuſti, et a malo hypochondriaco liberi, effectus ſatis manifeſtos, tam ad animum quam ad corpus, percipiunt a variis coeli conſtitutionibus: Quando temperatum, ſiccum, et ſerenum eſt, nova vis et alacritas corpori accedit; animo autem major hilaritas. Contra autem, ubi coelum frigidum, humidum, nubilum, et obſcurum urget, corpus fit debile et languidum, animus hebes et triſtis. Hae varietates fortaſſe tribuuntur coeli effectibus in genus nervoſum; nec dubito quin magnos iſtiuſmodi effectus habeat. Sed, ni fallor, magna ex parte tribuendae ſunt turbatae fluidorum diſtributioni; nam, ſi haec exercitatione idonea rite promoveatur, nulla plerumque animi moeſtitia aut corporis languor ab effectibus coeli frigidi humidi in genus nervoſum naſcuntur.

Alia,

Alia, et quidem frequentiſſima cauſa hujus mali eſt vita otioſa et ſedentaria: Plerique homines literis deditì, aut aliis negotiis occupati quae diuturnam et intentam animi applicationem requirunt, et nullam fere corporis exercitationem, hoc morbo, nunc magis nunc minus, vexantur. Hoc vitae genus duplici modo nocere poteſt, et diſpoſitionem ad hypochondriaſin producere. In primo itaque loco, ſanguinis motus exinde langueſcit, ob defectum exercitationis naturalis: Medicis enim ſatis innotuit, muſculorum actionem ad ſanguinis circuitum rite promovendum requiri. Hinc etiam perſpiratio et determinatio ad ſuperficiem minuuntur; unde plethora in corpore naſcitur, et congeſtio in partibus internis: Et jamjam oſtendimus, mala quae exinde proveniunt hac aetate abdomen praecipue afficere debere. Praeterea, quum muſculi, niſi rite exerceantur, priſtinam et naturalem vim brevi tempore amittunt, vires moventes in vita ſedentaria ex neceſſitate langueſcunt, et totum corpus imbecillum evadit; et hinc etiam fortaſſe ventriculus ac inteſtina, per ſympathiam aut conſenſum, ſimilem debilitatem vel atoniam percipiunt. Mea autem ſententia, hypochondriaſis a vita ſedentaria oriunda impeditae fluidorum diſtributioni ad partes externas potius tribuenda eſt, quam muſculorum debilitati et atoniae; etſi haec atonia ſine dubio malum augere poteſt. Nam, in regionibus calidioribus, ubi perſpiratio et determinatio ad ſuperficiem ſolo aëris calore ſatis promoventur, hypochondriaſis raro occurrit, etſi debilitas et atonia admodum illis frequentes

tes ſint, et incolae haud multa utantur exercitatione.

Certi animi affectus, quos paſſiones deprimentes vocamus, praecipue moeror aut ſollicitudo gravis et diuturna, hypochondriaſin ſaepe faciunt. Sed bene notum eſt, omnes animi affectus graves ventriculum aliquo modo afficere; et, vice verſa, animum variis ventriculi morbis turbari. Obſervatur etiam, animi triſtitiam, et alios ejuſmodi affectus, non tantum ventriculum et totum corpus miro modo debilitare, ſed etiam perſpirationem magnopere impedire. Quum itaque ſanguinis motus langueſcit, et determinatio a ſuperficie hoc modo divertitur, et ventriculus et inteſtina ex conſenſu eorum cum animo ab eadem cauſa debilitantur, nonne veriſimile eſt, congeſtionem in viſceribus abdominalibus ita debilitatis ſuccedere, et hypochondriaſi ſequenti cauſam dare?

Multae quidem cauſae hunc morbum faciunt, ventriculum, et inteſtina, et univerſum corpus, debilitando, quae fluidorum diſtributionem nequaquam directe aut ſpeciatim afficere videntur. Quales ſunt evacuationes magnae, et praecipue lentae, profluvium menſium, fluor albus, interdum venus immodica: Ex his univerſi corporis debilitas naſcitur. Aliae cauſae ventriculum et inteſtina praecipue debilitant: Quales ſunt, nimius uſus theae, vel nicotianae, vel opii, aliorumque narcoticorum, emetica vel cathartica fortiora ſaepius repetita, diarrhoea, vel alvi aſtrictio diuturna.

Aliae

Aliae autem cauſae, quae hypochondriaſin vel ſaltem diſpoſitionem ad eam producunt, plane videntur ſanguinis motum tardum et congeſtionem in abdomine facere. Plethora, in multis caſibus, ad hunc morbum producendum procul dubio haud parum conſert. Homines enim, qui victu pleno et lautiori utuntur, et vitam otioſam et ſedentariam degunt, ad hypochondriaſin maxime proclives ſunt; et vix dubitandum eſt, quin in iis ſtatus plethoricus obtineat, et magnam partem morbi faciat; praeſertim quum remedia quae talibus aegrotis opem ferunt inſpiciuntur. Victus enim tenuior et parcior, vel ex frugibus confectus, exercitatio crebra et diuturna, et interdum ſanguinis detractio, iis magnopere proſunt; et haec omnia plethoram directe et plane minuunt vel tollunt. Antea explicavimus cur plethora, ſi quae in corpore obtinuerit, in abdomine praecipue ſe oſtenderet. Hypochondriaſis enim non niſi aetate provectiori occurrit: Ætate puerili prorſus ignota eſt; juvenili raro obſervatur; ſed, poſt annum trigeſimum vel trigeſimum quintum, frequentiſſime reperitur.

Hic morbus haud raro oritur a tumoribus iſtis in liene aut hepate, qui interdum poſt febres intermittentes male curatas obſervantur. Hujuſmodi tumores liberum ſanguinis motum in abdomine plane impediunt, ideoque congeſtionem producunt.

Haud raro etiam oritur a diſpoſitione haemorrhagica, ubi haemorrhagiae ceſſant. Obſervationibus conſtat, eos qui haemorrhagias paſſi ſunt ad hunc morbum

magnopere eſſe proclives. Praecipue tamen hypochondriaſi opportuni ſunt quibus fluxus haemorrhoidalis repreſſus eſt. Ex hoc fonte hypochondriaſis ſaepe provenit. Et omnibus patet, iſtius fluxus ſuppreſſionem ſanguinis congeſtionem in abdomine producere. Connexio inter hypochondriaſin et fluxum haemorrhoidalem maxime notanda eſt; eadem aetas, idem coelum, et anni tempus, idem vitae regimen, victus ſcilicet plenus et craſſus, et vita otioſa et ſedentaria, habitus plethoricus, diſpoſitio haemorrhagica, et alvi durities, utrumque pariter inducunt. In eodem aegroto haud raro occurrunt, et interdum eodem tempore; et ſaepe, fluxu haemorrhoidali ſuppreſſo, hypochondriaſis naſcitur; illo autem reſtituto, haec viciſſim ſolvitur. Fluxus autem haemorrhoidalis procul dubio a congeſtione ſanguinis in abdomine oritur: Ex hoc itaque aliud argumentum provenit, hypochondriaſin, in multis ſaltem caſibus, ab eodem fonte originem ducere.

Nihil fere colligendum eſt de hac re a ſectionibus cadaverum: Nam hypochondriaſis, quanquam moleſta et ſanatu difficilis ſit, et multi per magnam vitae partem ea miſerrime vexentur, vix unquam tamen lethalis eſt, niſi interdum ubi alios morbos, hydropem exempli gratia, vel alias cachexias, inducit. In quibuſdam autem hypochondriacorum cadaveribus, ſanguinis congeſtio in venis meſentericis plane obſervata eſt.

Ex toto itaque argumento duas praecipue cauſas hypochondriaſin facere, recte collegiſſe mihi perſuaderem, ventriculi, nempe, et inteſtinorum debilitatem ſeu ato-

niam,

niam, et ſanguinis in abdomine congeſtionem. Ad morbi curationem igitur, ſecundum hanc doctrinam, prae omnibus neceſſarium erit ventriculum et inteſtina roborare, et ſanguinis congeſtionem in abdomine tollere, ejuſque liberum motum et diſtributionem promovere. Ad primum propoſitum varia remedia apta ſunt; et ſaepe haud parum auxilii percipitur a remediis tonicis, ſive per os ſumptis, ſive aliter applicatis. Cujuſmodi ſunt, cortex Peruvianus, chalybs, amara, balneum frigidum. His autem et ſimilibus, morbus raro perfecte ſanatur, niſi ſimul adhibeantur remedia quae alteri medendi conſilio reſpondent, debitum nempe fluidorum motum et diſtributionem reſtituere. Hoc autem aëre calido et exercitatione optime perficitur; praecipue equitatione, qua nihil magis hypochondriaſi laborantibus prodeſt. Laudes quas Sydenhamius equitationi dedit, in phthiſi ſananda, melius fortaſſe hypochondriaſi applicari poſſunt. Non ſolum debitam fluidorum diſtributionem efficit, ſanguinis motum per vaſa extremorum minima promovet, et viribus moventibus et toti corpori alacritatem reddit, ſed ventriculo et caeteris abdominis inteſtinis ſpeciatim favet. Nulla alia exercitationis ſpecies concuſſionem praebet, quae ſanguinis in abdomine circuitum aeque promovet, et motum periſtalticum et vim inteſtinorum ita augere videtur. Hinc omnes excretiones fluidorum ad digeſtionem cibi utilium quam maxime promoventur, et nutrimentum rite et maturiſſime concoquitur. Inteſtinis hoc modo ſanis redditis, animus, per ſympathiam

thiam cum ventriculo peculiarem, ſolitam ſuam alacritatem et laetitiam recipit.

Hoc optimum remedium adhuc efficacius redditur, quando coeli mutatio cum eo conjungitur. Satis jamdudum diximus de effectibus coeli temperate calidi in debita fluidorum diſtributione promovenda, quam maximae eſſe utilitatis etiam in hypochondriaſi probare tentavimus. Quum autem hic morbus animum maxime afficit, et ex eo etiam ſaepe originem ducit, ſatis patet, coelum temperatum et jucundum, et quidem ipſam loci mutationem, aegro utiliſſimam fore. Coelum paterno pulchrius, mores feſtiviores, et ſcenae novae et amoenae, mentem grate occupant, et imaginationem ſuaviſſime detinent. Quibus modis, etiam ubi morbus ab animo minime incipiebat, aegrum per ſympathiam inter animum et viſcera abdominalia magnum levamen ſentire conſtat.

Sed loci mutatio et iter ipſum, praeter beneficium ab exercitatione per longum tempus continuata proveniens, alios magnos producunt effectus. Connectio quaedam inter diſtantiam et tempus, quae ex numero rerum inſignium in mentibus noſtris pariter menſurantur, longum iter (ob numerum rerum novarum quae peregrinantibus quotidie occurrunt) eundem fere effectum habere facit ad moeſtitias noſtras oblivioni tradendas; uti curſus annorum qui citius aut tardius forſan omnibus mentis malis remedium adfert. Diſtantia etiam omnia ex oculis amovet, quae moerorem praeteritum in animum revocarent, aut ſcenas quas morbus vel

infortunium

infortunium velo lugubri umbravit imaginationi ſuggererent. Leves quoque illae moleſtiae, quae ex rebus domeſticis aliquando proveniunt, et hypochondriacos ſaepe plus aequo ſollicitant, tunc longe removentur.

Denique, ignaviam morboſam cui domi hypochondriacus indulget, inter peregrinos omittere neceſſe eſt. Torpor et triſtitia animi magnae ſunt morbi partes; quicquid igitur attentionem excitat utiliſſimum eſſe patet, et omnes mentis conatus, etiamſi coacti et primo moleſti, mentem occupare, et novas idearum ſeries inducere inſerviunt.

His modis animus ad ſolitam hilaritatem paulatim redit, inteſtina ſanitatem priſtinam recuperant, et utrique vigorem proprium ſibi invicem impertiuntur.

DE ARTHRITIDE.

De arthritide jam pauca dicenda ſunt, non quia tantum coeli effectibus hunc morbum tribuendum eſſe putavimus, nec quia ſola coeli mutatione, nullo alio remedio adhibito, eum perfecte ſanari exſpectandum eſt: Sed, propter multa argumenta, quae ſuadent coelum noſtrum frigidum, humidum, et varium, arthriticis haud parum nocere, et, e contrario, calidiores iis ſaepe magnopere prodeſſe. Omnes medici fatentur,

pauca

pauca tantum remedia in hoc morbo revera utilia eſſe, nullum fere eum radicitus exſtirpare, et pauca miſerorum aegrotantium cruciatus lenire. Ex iis etiam, quae vel dolorum levamen vel morbi ſanationem pollicentur, nonnulla ipſis aegrotis adeo injucunda evadunt, ut brevi tempore rejiciantur. Pauci homines tanta animi conſtantia praediti ſunt, ut per longum tempus in uſu remedii admodum ingrati perſiſtere velint, praeſertim ſi non in ipſis ſaevis morbi paroxyſmis adhibeatur; ſed in morbi intervallis, ubi aegri haud raro nulla incommoda, aut dolores, aut aegritudinem, percipiunt. Exercitationem crebram et validam, et victum tenuem, omnes medici conſentiunt, ſola eſſe remedia unde arthritidis ſanatio tuto petenda ſit. Ex centum autem arthriticis, vix unum invenies, qui vim conſuetudinis ita vincere poteſt, ut his remediis ſubmittere perſeveret, et morbi ſanationem hac conditione recipiat. Morbus etiam multis membrorum uſus plane ſuſtulit, et exercitationem reddidit impoſſibilem; et aliis victus lautior, propter debilitatem vel alias cauſas, abſolute requiritur. Remedium itaque jucundum, efficax, et tutum, in hoc morbo maxime deſiderandum eſt; et coelum calidum his frui beneficiis ſpem maximam concepi. Sunt quidem nonnulla remedia, quae ſaeviſſimos podagrae dolores brevi tempore mitigant, et alia quae morbum ex univerſo corpore pellere videntur; ſed ſaepe miſeris aegris novos et graviores morbos, aut mortem ipſam, inducere obſervantur. Cujuſmodi ſunt, varia remedia partibus dolentibus applicata, praecipue

repellentia,

repellentia, ſive frigida, ſive ex ſpiritu vini et ſimilibus confecta; et medicamenta quaedam in ventriculum recepta, et imprimis aromatica et amara, qualia pulverem Ducis Portlandiae componunt. Quum itaque arthritis haud raro graviorum morborum quodammodo remedium eſt, non omnino ſananda eſt, niſi mala quae a podagra repreſſa naſci ſolent ſimul praevenire poſſumus: Et hic etiam valde praeſtat coeli mutatio.

De arthritide plene et ex profeſſo agere, minime in propoſito eſt: Satis erit, ex obſervatione quarundam cauſarum remotiorum, et ex experientia juvantium et laedentium, coeli mutationis utilitatem monſtrare. Ex cauſa morbi proxima nihil hujuſmodi deducere poſſum; quippe ea nihil fere obſcurius. Nonnullae quidem cauſae remotiores vix melius intelliguntur, et praecipue praediſpoſitio ſtrictius ſic dicta, vel ſeminium morbi. Aliquid hujuſmodi exiſtere, ſatis novimus; pleraeque enim cauſae remotae, tam praediſponentes quam occaſionales, in quibuſdam tantum hominibus, arthritidem producunt, et in aliis, vel nullos morbos vel ab hoc prorſus diverſos. Sed natura iſtius praediſpoſitionis vel ſeminii quae a parentibus in prolem ſaepe tranſmittitur, adhuc prorſus latet. Ad alios igitur ratiocinandi fontes magis exploratos tranſimus. Caeterae cauſae praediſponentes praecipuae ſunt, aetas provectior, habitus corporis plenior, craſſior, et plethoricus, victus opiparus, vinolentia, venus praematura et immodica, et, prae omnibus, vita otioſa et ſedentaria. De cauſis occaſionalibus, vel excitantibus, nequaquam opus eſt multa

verba

verba facere. Vix credo arthritidem ab aliqua cauſa ſubita unquam naſci, niſi valida diſpoſitio in corpore antea obtinuerit; et, ubi iſta diſpoſitio eſt, morbus plerumque periodice recurrit ſine ulla cauſa manifeſta excitante. Interdum quidem a vehementibus animi affectibus paroxyſmus inducitur, (ſimilibus autem haud raro pellitur); interdum a vi externa, praecipue cruribus illata, diſtortione vel defatigatione; interdum a praetermiſſa exercitatione ſolita, vel ab evacuationibus ſolitis ſuppreſſis, et ſaepe ab erroribus in victu, ingluvie, crapula, et quicquid cruditatem et aciditatem in ventriculo producit. Notum etiam eſt, hujuſmodi morbos in ventriculo paroxyſmi arthritici fere ſemper praenuncios eſſe.

Sed magis ad rem attinet, cauſas excitantes, et fortaſſe quoque praediſponentes, ſaepe ex ſtatu aëris provenire. Arthritis regularis, quae plerumque, quando incipit, ſemel in anno recurrit, primo Vere aegrum aggreditur; plerumque, exeunte Januario, aut ineunte Februario, nunquam fere tempore aeſtivo, niſi a ſubita et violenta aliqua cauſa excitante. Ingraveſcente morbo, ubi aeger binos paroxyſmos quotannis patitur, alter Vere alter Autumno accedit: Æſtate autem, aeger a morbo prorſus immunis eſt. Denique, in iis caſibus ubi aeger miſerrime cruciatur, et uſum membrorum perdit, et per majorem partem anni lecto figitur, tempore aeſtivo maximum levamen percipit. Saeviſſimi iſti dolores, quos medicina vix attingere potuit, hoc naturae beneficio ſemper magnopere levantur, et plerumque

que per tres quatuorve menſes omnino ceſſant. Pari itaque ratione, coeli mutatio magnum auxilium in hoc morbo pollicetur.

Procul dubio aër frigidus arthriticis nocet; ſollicite enim tegunt partes a morbo praecipue infeſtatas, et exinde aliquid levaminis percipiunt. Nec aliud remedium artubus dolentibus praeter pannum laneum, aut ſimile quodvis, optimi medici applicare permittunt. Conſtat etiam, ſubitam corporis refrigerationem paroxyſmum arthriticum haud raro inducere. Et ſaepe arthritici, a pedum refrigeratione aliqua, leves dolores podagricos ſentiunt. Medicis quoque bene notum eſt, ſudorem vel perſpirationem pedum ſolitum interceptum, paroxyſmi arthritici ſaepe praenuntium eſſe. Paroxyſmuli etiam qui magnum paroxyſmum faciunt, levi pedum et interdum totius corporis madore, plerumque ſolvuntur. Hinc itaque veriſimile eſt, perſpirationem ſuppreſſam aegrotis nocere, liberam autem prodeſſe. Vere, et Autumno, ubi tempeſtas variat maxime, morbus maxime flagrat, et in aeſtate, ut antea diximus, ceſſat. Ad evitandas igitur cauſas remotas, ſive praediſponentes ſive occaſionales ex aëre provenientes, coeli mutatio vehementer ſuadenda eſt. Nunc videamus quomodo coelum fortunatum caeteris cauſis remotis occurrere polliceatur.

Morbi ventriculi paroxyſmum arthriticum fere ſemper praecedunt, et quidem plerumque arthriticos vexant, et magnam partem morbi faciunt. Sub hypochondriaſi notavimus hoſce morbos in regionibus calidioribus

minime graſſari, et quidem apud nos rarius in aeſtate occurrere. Quibuſcunque igitur cauſis tribuendum ſit illud levamen ventriculi morborum quod ex aëre benigno provenit, ſive effectibus ejus directe in genus nervoſum, ſive effectibus in fluidorum diſtributione promovenda, conſtat, coeli mutationem iſtis morbis magnopere prodeſſe, et, iis ſanatis aut levatis, aequum eſt exſpectare arthriticos exinde maximum auxilium recipere.

Arthritis, ut ſupra notavimus, eos plerumque aggreditur qui vitae acmen praeterierunt, qui 30 vel 35 aetatis annum attigerunt: Ætate puerili fere prorſus ignota eſt, et juvenili admodum rara: Ætate provectiore autem perſpiratio ſenſim minuitur; nam multa vaſa minutiora, et foramina cutis, lapſu temporis coarctantur et coaleſcunt; et homines ſeneſcentes ſolitam et debitam exercitationem plerumque negligunt; quippe priſtina animi et corporis alacritas tunc deficit, et ipſi ſedentariis negotiis ſaepe occupantur. Talibus itaque hominibus peregrinatio in regiones calidas, ni fallor, optime ſuccederet, et diſtributionem ad ſuperficiem et excretionem per cutem reſtitueret, et ita fortaſſe huic malo levamen ferret.

Arthritis plerumque eos invadit qui epulis lautioribus indulſerunt, et vino aliiſque liquoribus ſpirituoſis ultra modum dediti ſunt. His igitur, prae omnibus aliis hominibus, crederemus liberrimam per cutem perſpirationem neceſſariam eſſe; nam aequilibrium certum inter ingeſta et egeſta ad ſanitatem requiritur. Hoc autem plane turbatur, ſi quis victu lautiori utatur, et vitam otioſam et ſedentariam degat. Experientia ſa-

tis

tis oſtendit, varios morbos exinde naſci, et imprimis arthritidem. Homines qui victum modicum et tenuem uſurpant, etſi vitam otioſam agant, arthritis raro invadit: Et illi qui valida et crebra utuntur exercitatione, praecipue qui duro et perpetuo labore victum quaerunt, etſi cibum craſſum magna copia quotidie ingurgitant, immo, et liquoribus ſpirituoſis indulgent, hoc morbo raro vexantur. Sunt etiam nonnulla exempla, ubi homines arthritidem haereditariam (quae omnium peſſima, et ſanatu difficillima, habetur) per plures annos paſſi, ad inopiam redacti, et victum duro labore quaerere coacti, prorſus ſanabantur. Hujuſmodi exempla clariſſime oſtendunt quantum interſit ad hunc morbum levandum, aut medendum, liberrimam fluidorum ad corporis ſuperficiem determinationem promovere. Nequaquam ignoro, aliam de hac re et prorſus diverſam rationem dari poſſe, et beneficium ab exercitatione acceptum effectibus ejus in partes ſolidas tribui. Procul dubio exercitatio non modo liberam fluidorum diſtributionem promovet, ſed etiam muſculorum et univerſi corporis habitus vim et robur conciliat, conſervat, et auget: Et minime contendo, exercitationem hoc modo arthriticis non prodeſſe; praeſertim ubi morbo jam fracti et debilitati ſunt.

Varia autem ſunt argumenta ex morbi hiſtoria, et ex analogia juvantium, quae oſtendunt beneficium ab exercitatione perceptum effectibus ejus, in debita fluidorum diſtributione promovenda, magna ſaltem ex parte tribuendum eſſe. Ex ſupra dictis, ni fallor, ſatis patebit,

tebit, perſpirationem impeditam arthriticis maxime nocere. Et variae res aegrotis opem ferunt quae vix aliter agere poſſunt, niſi perſpiratione et debita ad ſuperficiem diſtributione promovenda. Hujuſmodi ſunt veſtitus plenior et calidior, praecipue partium dolentium, unde omnes fere arthritici aliquid levaminis ſentiunt: Et balneum tepidum, vel etiam calidum, et fricationes crebrae et validae, unde multi maximum auxilium perceperunt; et nonnulli, morbo admodum fracti, uſum fere perditum membrorum recuperaverunt. Non opus eſt repetere quae jam dicta ſunt de beneficio, in ſaeviſſimo hoc morbo, a calore aeſtivo percepto. Ex his omnibus recte, ut mihi videtur, colligendum eſt, liberam perſpirationem ad hunc morbum medendum imprimis requiri; et antea probavimus, coelum temperate calidum in eo praeſtare, quod aegrotis quam maxime fractis et debilitatis ſine periculo aut detrimento, per quodlibet tempus, adhiberi poteſt. Coeli igitur mutationem arthriticis ſuaderem, ob has praecipue cauſas, ut omnia nocentia quae ab hyeme noſtra proveniunt evitentur, ut beneficia qualiacunque ſint quae tempus aeſtivum ſuggerit continuentur, et ut perſpiratio et debita fluidorum ad corporis ſuperficiem determinatio promoveantur, vel, ſi repreſſae fuerint, ut reſtituantur.

Aliud tamen argumentum his adjungere liceat, quod, etſi incertum et minime accuratum videatur, non tamen idcirco abſurdum cenſeo. Antea obſervavimus, arthritidis ſeminium in conſtitutionibus quo-

rundam

rundam ineſſe; ſed, quum natura hujus ſeminii adhuc latet, vix exſpectandum eſt remedium forte repertum iri quo corrigi aut exſtirpari poſſit. ‘ Cum enim in hoc ‘ morbo, (ut bene monuit Sydenhamius), cauſa ejus in ‘ habitum et novam quaſi naturam tranſiverit, nemo ‘ ſanus exiſtimaverit leviculam aliquam et momenta- ‘ neam alterationem, a quolibet ſive remedii ſive vic- ‘ tus genere ſuperinductam, curationis ſcopum poſſe ‘ attingere; at vero corporis habitus omnis alio tradu- ‘ cendus eſt, atque homo integer deinceps, quaſi nova ‘ incude, refingendus.’ Sed, ſi conſtitutio funditus, vel ſaltem magna ex parte, mutatur, haud improbabile eſt, iſtam qualemcunque diſpoſitionem mutari vel corrigi. Notum eſt, certas mutationes quas corpus ſubit diſpoſitionem iſtam in conſpectum ducere: Nam puerili et juvenili aetate raro ſe oſtendit; virili autem plerumque morbus invadit: Conſtitutio igitur certas mutationes ea aetate ſubit, quae huic diſpoſitioni favent. Ex aliis itaque mutationibus ſperandum eſt, diſpoſitionem arthriticam tolli vel corrigi. Coeli autem mutatione corporis conſtitutio quam maxime mutatur: Et experientia ſatis oſtendit, peregrinationem in regiones calidas non modo tutam plerumque eſſe, ſed jucundam, et in hoc morbo ſaluberrimam.

Eſt caſus ſatis memorabilis, et huic obſervationi appoſitus, quem clariſſimus Van Swieten in Commentariis ſuis citavit, de homine qui trigeſimo primo aetatis anno podagra miſerrime laboraverat, et manuum pedumque uſum fere omnem perdiderat: Hoc ſtatu in

Indias

Indias Orientales navigavit, ut inſigni ibi munere fungeretur. Poſt triennium in patriam redux, ſolo aëris calore, abſque ullo alio remedio, perfecte ſanus a podagra liber vixit.

Similem caſum illuſtriſſimus Hallerus recenſuit Domini de Poincy, qui jam ſeneſcens, et arthritide miſerrime vexatus, in Inſulas calidas Americae iter fecit, ibique per plures annos vixit; hoc effectu, ut ab arthritide aliiſque ſenectutis malis liberaretur, et priſtinam ſanitatem recuperaret.

Alterum ſimilem caſum a medico peritiſſimo accepi, qui aegrum ſaepe vidit dum peregre vixit. Vir generoſus podagra per plures annos laborabat, donec tandem morbus adeo ingraveſcebat, ut per majorem partem anni miſerrime cruciaretur. Æger multis remediis fruſtra uſus erat: Per longum tempus ſola diaeta lactea vitam ſuſtinuerat. Morbus tamen indies augebatur. In Italiam iter fecit, ibique brevi tempore paroxyſmum atrociſſimum (ſed brevem) paſſus eſt. Dehinc tamen a morbo liber vixit, et adhuc poſt plures annos vivit. Obſervandum eſt, hunc aegrum duos tantum annos in Italia commoratum eſſe, et, dum ibi maneret, victu paulo quam antea lautiori indulſiſſe.

DE

* * * * *

DE SENECTUTE JUVANDA.

Rem neque inutilem, neque a propoſito hujuſce diſſertationis alienam, me facturum credidi, ſi in hoc loco pauca proponerem de ſenectute juvanda, et vita humana ultra limites ordinarios producenda, ope coeli mutationis. Nonnulli medici, iique haud parvi nominis, exiſtimant, ſenectutem ipſam verum morbum eſſe, qui arte noſtra levamen accipere poteſt. Alii quidem contendunt, ſenectutem ſtatum naturalem et inevitabilem eſſe, et ideo nec morbidam, nec arte humana medendam. De hac quaeſtione, quippe inutili et inepta, minime nunc eſt in animo verba facere. Sive morbus, ſive ſtatus naturalis ſit, ſatis ſuperque patet, ſenectutem multa incommoda ſecum ferre, corpus variis morbis opportunum reddere, vires omnes naturales, tam animi quam corporis, ſenſim minuere, et mortem ipſam citius vel ſerius inducere. Hic igitur ſtatus omnia praeſidia et auxilia quae medicina praebeat quam maxime requirit. Medici enim eſt, non modo morbos ſanare, ſed ſanitatem tueri, et vitam, quantum hominibus detur, conſervare et protrahere. Medicina igitur admodum imperfecta

imperfecta foret, ſi nulla remedia huic propoſito idonea ſuppeditaret. Praeſertim quum nonnulli ſunt maledicentes, qui ſtrenue contendunt, artem noſtram ſalutiferam vitam humanam interdum breviorem reddere.

Nulla equidem remedia novi, quae juventutem praeteritam revocare poſſint: Minime tamen dubito, quin remedia adeo efficacia deprehendantur, ut ſenectutem inſtantem pellere poſſint, et vitam, ſanitate et viribus ſatis integris gaudentem, per aliquot annos ultra limites naturales producere. Virtus autem hujuſmodi neutiquam exſpectanda eſt a quolibet medicamento per breve ſpatium uſurpato: Ad tantum effectum in corpore perficiendum, remedium requiritur non modo efficax, ſed per longum tempus continuatum, et ad univerſam fere habitus conditionem penitus mutandam idoneum.

In pluribus caſibus, ubi vitium aliquod totum corpus infeſtaverit, et grave periculum minitatur, univerſum habitum mutare ſaepe optime ſuccedit. Omnibus probe innotuit, vitae genus intemperatum, aut minus idoneum, longam valetudinem et ſenectutem praematuram ſaepe inducere. Ratio itaque ſuadet, et experientia ſatis oſtendit, idoneum vitae genus iſta incommoda praevenire poſſe, et ſanitatem tueri, et ſenectuti moram ferre, ideoque vitae terminum producere. Quantum ad hunc effectum conducat idonea vitae generis mutatio Cornaro luculenter teſtatur: Qui, cum annum aetatis quadrageſimum praeterierat, et conſtitutionem, ob vitae genus minus temperatum, quodammodo fractam,

tam et debilitatam ſenſerat, prioribus conſuetudinibus valedixit, vitam ſobriam et temperatam degit, vigoremque priſtinam recuperavit, et, corporis ſanitate et animi viribus nihil imminutis, annos centum complevit.

Antea diximus, coeli mutationem maximos effectus in corpus humanum edere: Et, ſi per tempus ſatis longum homo ſub coelo alieno degat, haud abſimile eſt, conſtitutionem ejus funditus mutari. Varia ſunt argumenta quae mihi ſuadent, hanc mutationem a coelo calido oriundam pleriſque ſenibus utiliſſimam fore. Nemo ſanus exiſtimabit, coeli mutationem, vel ullum aliud remedium, ſenectutem ſemper pellere, et vitam humanam in aeternum, vel etiam per longam annorum ſeriem, protrahere poſſe. Beneficium adeo mirificum nequaquam pollicebor. Multi autem, qui vires deficientes et ſanitatem fractam percipiunt, et mortem prementem ſentiunt, remedium avidiſſime captabunt, quo vita per paucos tantum annos producatur, et vires languentes et fractae aliquatenus reficiantur.

Aliquis fortaſſe conſilio noſtro objiciat, vitae humanae longinquitatem eandem fere eſſe per totum terrarum orbem; vel fortaſſe, ſi quae differentia ſit, in regionibus noſtris aquilonaribus majorem quam in fervidioribus. Sed antea monuimus, coelum calidum multo majores effectus in peregrinos edere, quam in homines qui ſub eo ſemper vixerunt. Si quis remedio cuivis optimo ſemper aſſueſcat, quicquid boni a tempeſtivo ejus uſu exſpectaviſſet plane perdit. Immo, facile cre-

 derem,

derem, intempeſtivum hujus remedii uſum non modo non prodeſſe, ſed in quibuſdam caſibus quam maxime nocere. Si quis noſtrorum ſanus et robuſtus, et aetate florens, coelos fervidiores petat, vitam non modo non protraheret, ſed fortaſſe decurtaret, et ſenectutem praematuram ſibi compararet.—Miſerrima hujuſmodi exempla quotidie ſpectamus. De hoc igitur, quod olim Celſus de aliis remediis optime monuit, ſedulo obſervare oportet; cavere nempe ne in ſecunda valetudine adverſae praeſidia conſumantur.

Hic igitur oſtendere conabor, quales mutationes in ſenectute occurrant, quomodo coelum noſtrum ſenibus noceat, et qua ratione peregrinatio in regiones calidiores iis ſuadenda ſit. Neutiquam in animo eſt, hic agere de omnibus malis ſpeciatim quibus aetas ſenilis, in regionibus hiſce ſeptentrionalibus, obnoxia eſt, et quae coeli mutatione praecaveri, vel levari, vel ſanari poſſunt. De iis tantummodo mutationibus et varietatibus pauca proponere ſtatui, quae ſenectuti naturales ſunt, et quae ſaniſſimos et robuſtiſſimos, citius vel ſerius, invadunt, frangunt, macerant, et tandem occidunt.

Ingraveſcentibus annis, corpus humanum varias patitur mutationes, quae vires omnes et functiones naturales laedunt, ideoque multa ſenibus incommoda inferunt. Hae mutationes univerſum ſyſtema afficiunt, et ex omni parte labefactant, et debilitant; genus nervoſum imprimis laedunt, ſenſus hebetant, vim et alacritatem, et animi et corporis, minuunt, partes ſolidas rigidas et duras reddunt, et fluidorum motum et diſtributionem

tributionem magnopere impediunt. Omnia haec mala ſe invicem plane augent; difficillimum tamen eſt eorum principium et fontem explorare, vel detegere quodnam caeterorum cauſa ſit. Si ab impedita fluidorum diſtributione incipiamus, quaeſtio oritur, cur haec turbaretur, ſi partes ſolidae et vires moventes, ſanae, naturales, et integrae manent? Vel, ſi a duritia et atonia partium ſolidarum, et praeſertim arteriarum et muſculorum, incipiamus, difficile erit rationem reddere, cur hae indureſcerent, et vires ſuas amitterent, ſi fluidorum diſtributio rite promovetur, et vis nervoſa non minuitur. Denique, ſi ab ipſa vi nervoſa deficiente incipiamus, (unde procul dubio omnia alia mala ſponte fluerent), explicare oportet, cur haec deficeret, ſi ſanguinis motus et caeterae machinae animalis functiones rite et more ſolito perficiuntur: Cordis enim actio et vis nervoſa ſe invicem alunt. Confitendum itaque eſt, corpus humanum circulum eſſe, cujus principium et finis adhuc latent, et fortaſſe diu latebunt. Res omnes quae ad vitam et ſanitatem et incrementum corporis neceſſariae ſunt nondum accurate intelliguntur; vix igitur exſpectandum eſt cauſam earum defectus accurate intelligi poſſe. Multa tamen novimus quae ad vitam et incrementum neceſſaria ſunt, et quae vim et ſanitatem corporis alunt: Multa quoque novimus quae his omnibus inimica ſunt, quae vires minuunt, ſanitatem frangunt, corpus attenuant, et morti ipſi viam ſternunt. Novimus porro haec

haec omnia ſe invicem augere, et ideo indies in pejus ruere.

Omnes autem mutationes quae a ſenectute proveniunt ſub tribus illis capitibus redigi poſſunt; ſub vi nervoſa imminuta, partibus ſolidis induratis, et libera fluidorum diſtributione impedita. Ad effecta itaque uniuſcujuſque nunc magis ſpeciatim perpendenda progredimur. Prima plerumque ſigna, quae ſenectutem incipientem comitantur et denotant, a vi nervoſa imminuta oriri videntur. Senſus omnes, tam externi quam interni, paulatim hebetiores fiunt. Viſus, auditus, olfactus, guſtus, ſenſim deficiunt; hinc plerique ſenes cibos mites et dulces, quos antea appetebant, faſtidiunt, et cibaria conditiora, ſalita, et aromatica concupiunt. Hilaritas juvenilis ſenili gravitati paulatim cedit. Corporis etiam vis et agilitas ſenſim minuuntur; hinc plerique ſenes omnibus validioribus exercitationibus valedicunt, et negotia laborioſa pro vita tranquilla et otioſa lubentiſſime commutant. Ingraveſcente ulterius aetate, vis muſculorum indies magis magiſque minuitur, donec tandem ſenio confecti omnem fere uſum membrorum amittunt. Animi vires quoque paulatim deficiunt. Imaginatio reprimitur, et memoria vacillat: Primo quidem ideas recentiores facile dimittit; etſi antiquas, quas olim acceperat, optime retinet. Poſtea tamen omnes ideae, tam antiquae quam recentes, e memoria prorſus delentur, et tunc judicium funditus ſubvertitur. ——Partes corporis ſolidae indureſcunt: Tela celluloſa non modo durior ad ſcalpellum evadit, ſed majo-

rem

rem vim adtractilem adipiſcitur. Hinc cutis, quae in junioribus mollis, levis, et aequalis fuit, paulatim indureſcit, et rugis notatur: Innumera foramina inviſibilia coarctantur, et prorſus concluduntur; hinc perſpiratio reprimitur, et cutis ſiccitatem peculiarem acquirit. Arteriae denſiores in ſenibus, et rigidiores, et etiam arctiores fiunt, et multae minores paulatim clauduntur. Venae quoque majorem adipiſcuntur denſitatem et vim quam in juventute, ſed neutiquam in eadem ratione ac arteriae. Hinc, ob majorem reſiſtentiam, et minorem impetum, (viribus nimirum moventibus jam imminutis), ſanguinis motus tardior eſt; ideoque venae ſenum amplae nec raro varicoſae fiunt. Ob hanc cauſam etiam, et minorem cordis irritabilitatem, (a defectu vis nervoſae), pulſus tardiores micant. Cerebrum ipſum, nervi, viſcera omnia, indureſcunt, ut et caro muſcularis, cujus ſaepe magna pars in duriſſimum tendinem convertitur. Haec duritia plane oritur a defectu fluidorum quae non, ut antea, per minutiſſima vaſa jam coarctata vel concluſa fluunt. Eadem fortaſſe ratio magna ex parte reddenda eſt de debilitate muſculorum, et totius corporis decremento, quae in ſenectute obſervantur: Nam corpora, quantumvis magna et obeſa et robuſta in prima ſenectute, in ultimo ſenio marceſcunt, et prorſus debilitantur. Si vaſa quae ſanguinem ad partem aliquam ferre ſolebant coarctantur, vel clauduntur, ita ut nullum ſanguinem, vel exiguam quantitatem, ferant, patet iſtam partem non amplius ut antea ali; nil mirum igitur, ſi tabeſcat, et vires quas pri-

us

us habebat amittat. Praeterea, multa vaſa et glandulae lacteae in meſenteria, in extrema ſenectute, evaneſcunt; et exinde etiam veriſimile eſt, longe minorem nutrimenti copiam ex eodem cibo in ſanguinem venire. ——De impedito fluidorum motu et diſtributione minime dubitandum eſt. A defectu vis nervoſae, a debilitate partium moventium, a majore reſiſtentia arteriarum, et ab arctatione vel excaecatione innumerorum vaſorum minimorum, et foraminum cutis, patet ſanguinem non ut antea libere per totum corpus fluere: Et omnes fere excretiones minutae, et nonnullae ſuppreſſae, et ſiccitas, et marcor, et durities corporis, factum praeter dubium demonſtrant. Perſpiratio in ſenibus admodum minuitur, et ſaepe fere aquoſa eſt. Alvus etiam in iis plerumque tarda reperitur. Hinc, ſecundum multos et celeberrimos auctores, acrimonia in fluidis naſcitur, a retentione earum partium quae excerni et eliminari debent. Natura autem hujus acrimoniae, quatenus ſcio, nondum accurate indagatur: Minime tamen negarem, varios morbos in fluidis ſenum obtinere: Et, deficientibus caeteris naturae viribus quae ſanguinem rite comparare ſolebant, haud abſimile eſt eum effoetum vel aliter morbidum fieri.——Senes morbo interdum obnoxii ſunt a defectu ſanguinis motus plane oriundo, necroſi vel gangraenae ſcilicet, quae plerumque pedes primo invadit, poſtea crura, et mortem tardam quidem, ſed certam, inducit.

Ratio ergo patet, cur coelum noſtrum, frigidum, humidum, et varium, ſenibus adeo ſit inimicum. Generi

neri nervoſo imprimis nocet, et vim et alacritatem, cum animi tum corporis, minuit: Hinc debita fluidorum diſtributio impeditur, et atonia et duritia partium ſolidarum augentur. Quinetiam aër frigidus et humidus (quod jamjam ſaepe monuimus) perſpirationem, et liberam ad ſuperficiem determinationem, directe et immediate impedit. Frigus quoque externum cutem caeteraſque partes ſolidas duras et rigidas facit. Sed haec omnia in ſenibus naturaliter obtinent, et, ubicunque obtinuerint, (ut ſupra notavimus), ſe invicem augent.

Ex hac ſenectutis hiſtoria colligere liceat, tria, malis ejus ut occurratur, praecipue requiri: Scilicet, vim nervoſam alere et ſuſtinere, vel, ſi jam labefactatur, eam reſtaurare: Partium ſolidarum duritiam nimiam praevenire vel tollere, et debitam ſanguinis diſtributionem promovere. Si haec omnia exacte et ad vota perfici poſſent, nihil dubito quin vigor priſtinus et juventus integra reſtituerentur. Sed, ſi pro parte ſolum perficiantur, robur et vim aliquo modo renovabunt, ſenectuti inſtanti moram afferent, et vitam fortaſſe per plures annos protrahent. Nulla autem remedia novi quae his propoſitis melius reſpondeant, quam coeli mutatio, itinere in regiones calidas facto.

Nec pro nihilo habendum eſt, remedium hocce tutum et jucundum omnibus ſenectutis malis ſimul et ſemel occurrere. Vidimus plane haec omnia ſe invicem augere; neutiquam tamen novimus quodnam ſit cauſa caeterorum. Summi vero momenti eſt, ad mor-

bum

bum aliquem medendum, cauſae ejus remedium quam primum adhibere. Sed, ſi cuivis malorum quibus ſenes premuntur remedium adhibeatur, aequum eſt exſpectare univerſum corporis habitum beneficium exinde accepturum, viribuſque naturae hoc modo aliquantulum refectis, caetera ſenectutis mala quodammodo levari debere.

Vix opus eſt dicere, quantum aër calidus proſit, ad vim nervoſam excitandam et alendam. Saniſſimi et robuſtiſſimi, qui tali auxilio nil egent, novam alacritatem, tam animi quam corporis, exinde ſentiunt: Debilibus vero et imbecillis, et adverſa valetudine exhauſtis, vires labefactatas reſtituit, et quaſi vitam ipſam deficientem integrat. Vires muſculorum reficit et conſervat, ſenſus jam hebeſcentes acuit, ſanguinis circuitum languidum et fere ſtagnantem inſtigat, pulſus (in ſenibus tardos) feſtinat, et debitum fluidorum motum et diſtributionem per totum corpus promovet; ideoque ſecretiones et excretiones omnes, jam minutas et fere ſuppreſſas, praecipue perſpirationem, reſtituit. Hoc modo igitur ſenibus magnopere prodeſſe debet.

Nec minore vi pollet ad praecavendam aut ſanandam duritiem iſtam cutis et omnium partium ſolidarum, quae ſenibus tanta mala affert. Frigus cutim et partes ſolidas conſtringit et indurat: Sed calor moderatus eas laxat et mollit, teſtibus ipſis ſenſibus. Si ſenex igitur in regiones temperate calidas tranſeat, aër benignus cutem ejus duram, rugoſam, ſiccam, et fere imperviam, mollem, levem, et penetrabilem, ſenſim redderet;

redderet; innumera vaſa minutiora jam coarctata, et fere concluſa, iterum patefaceret, et ſanguini aliiſque humoribus viam aperiret ad multas corporis partes, ob defectum fluidi vitalis, fere exſiccatas. Hinc omnes ſecretiones et excretiones naturales quae jam deficiebant promoverentur, et vis et contractilitas et mollities, muſculis duris, tendineis, tremulis, imbecillis, et fere paralyticis, reſtituerentur. Nec dubitandum eſt, quin genus nervoſum, ex hac renovatione, caeterarum corporis virium optimos percipiat effectus. Notum eſt, in aliis hominibus liberam fluidorum diſtributionem et perſpirationem, majorem vim et alacritatem, et corpori et animo, conciliare: Nec in ſenibus aliter obtinere debet. Et, genere nervoſo hoc modo integrato, univerſum corpus reficietur. Hinc, quamprimum durities partium ſolidarum, et praecipue cutis et arteriarum, quodammodo vincitur, vires corporis augentur, ſanguinis reditus ad cor feſtinatur ob minorem reſiſtentiam, pulſus crebriores micant, et ſanguis per vaſa minuta et extrema rectius propellitur; ideoque per vaſa fere concluſa viam ſibi aperit, et partes duras, rigidas, et ſiccas, ut antea molles, flexibiles, et vividas, reddit.

Vel, ſi a perſpiratione et diſtributione ad ſuperficiem promotis magis incipere placeat, aeque patebit, quomodo coeli mutatio ſenibus juvaret. Libera enim perſpiratio, quomodocunque excitata, cutem relaxat et humectat; hinc duritiam et ſiccitatem ſenilem minuit vel corrigit, et ſanguinis diſtributionem ad externas fa-

ciliorem reddit. Hinc vires naturae auget, et deficientes reficit. Generi nervoſo etiam quam maxime favet, et corpori alacritatem, et animo hilaritatem, conciliat. Tribus indicationibus curativis, quas propoſuimus, optime reſpondet, et hae quoque ſe invicem promovent. Ex his omnibus itaque, a priore colligeremus, coeli mutationem ſenibus magnopere prodeſſe.

Doctrina quoque haud parum confirmatur, ex analogia multarum rerum quae ſenibus proſunt, et quae indicationibus noſtris plane referendae ſunt. Vim nervoſam alere et ſuſtinere imprimis ſuaſimus: Uſus autem vini liberalior ad hunc effectum tendit; et experientia ſatis oſtendit, vinum, quantumvis junioribus noceat, modice uſurpatum, ſenibus non modo tutum eſſe, ſed quam maxime utile; ita ut Lac Senum non immerito habeatur. Ad hanc rem confirmandam, magnorum nominum auctoritas vix requiritur. Si tali auxilio opus eſſet, inclytiſſimus Sangrado (cujus famam nemo eſt qui non audivit) eximium documentum ſuppeditaret. Poſtquam enim, per totum fere vitae curſum, contra omnem potum generoſum bellum atrox et inexorabile geſſerat, ingraveſcentibus annis, praelio ſuccubuit, et, dura neceſſitate coactus, ab inimico olim execrato gratiam et ſubſidium imploravit. Si quis Sangradi exemplum rejiceret, ſagaciſſimo Le Sage cedat, qui non minus in arte medica quam in hominibus verſatus fuit. Ad alteram indicationem, perſpirationem et fluidorum ad externas diſtributionem promovere, veſtitus calidior plane requiritur. Et omnibus notum eſt, hunc ſenibus

ſenibus valde utilem eſſe, et eos induſio laneo ſeſe oblectare. Fricationes quoque et modica exercitatio, praecipue geſtatio, quae ad idem tendunt, ſenibus magnopere proſunt: Ut et balneum tepidum, vel calidum, unde plurimi ſenes maximum auxilium perceperunt.

Sed beneficia quae tempus aeſtivum ſenibus adfert, prae omnibus doctrinam roborant, et utilitatem a coelo calido exſpectandam optime monſtrant. Accedente aeſtate, omnia mala quibus ſenes hieme vexabantur fere evaneſcunt, et, ſenectute pauliſper repulſa, ſcintilla paene extincti ignis eos denuo animare videtur. Sed reverſa hieme mala priſtina iterum et etiam anguſtius premunt. Si tantum igitur beneficii ab aeſtate noſtra percipitur, coelum perpetua aeſtate gaudens auxilium multo ſtabilius pollicetur.

Denique, experientia ſatis oſtendit, hanc ſpem ſenectutis aliquo modo medendae, et vitae ultra terminum naturalem producendae, nequaquam vanam aut futilem eſſe. Multa enim exempla ſunt, ubi homines jam ſeneſcentes, in regiones calidas profecti, novum vigórem acceperint, et vitam fere deficientem protraxerint. Nonnulli Europaei in Indias Occidentales iter facientes hoc forſitan inſperatum beneficium acceperunt. Fertur etiam, Hiſpanos et Luſitanos, haud raro, ubi ſenectutem prementem ſentiunt, in Braſiliam aut alias partes Americae Meridionalis ſe tranſvehere, et ita vires deficientes reficere, et vitam per decem vel viginti annos protrahere. Immo fertur, foecunditatem amiſſam

miſſam in Inſulis Americae calidis rediiſſe. Quod, ſi verum eſt, clariſſime oſtendit, quantum aër calidus valeat ad vires corporis reficiendas.

Quaeſtio adhuc manet, qua aetate peregrinatio in regiones calidas cum maximo beneficio inſtituatur. Dubito, an ulla aetas ſpeciatim deſignari poſſit; quippe peregrinationis uſus non ab annis, ſed a ſtatu conſtitutionis, pendet, et alii citius alii ſerius ſeneſcunt. Auctores ſenectutem dividunt in crudam, ſive viridem, et decrepitam: Illam ab anno quadrageſimo nono, vel a tempore quo homo caneſcit, et conſpicillis primo utitur, ad annum ſexageſimum tertium, grandem climactericum, ſcilicet, protrahunt; hanc ex eo termino ad extremam vitae horam. Pauca et levia tantum incommoda in priore percipiuntur; facile tamen obſervantur, et univerſam ruinam imminentem plane indicant. Omnes autem functiones, tam animi quam corporis, adhuc ſuperſunt. Motus muſcularis parum minuitur, facultas generandi eſt, et cibi appetitus et digeſtio manent: In ſenectute vero decrepita, omnia cito in pejora ruunt. Animi vires omnes indies minuuntur, et demum prorſus abolentur, cunctaeque corporis functiones langueſcunt, et tandem ſiſtuntur. Notum tamen eſt, haſce mutationes nunc citius nunc ſerius accidere; nonnulli vires et functiones omnes, etiam generandi facultatem, ad centeſimum fere annum retinent; nonnulli corporis formam, ſenſuſque omnes externos et internos, ad ſeptuageſimum vel octogeſimum annum integros conſervant. Plerumque tamen omnes vires

manifeſtiſſime

manifeſtiſſime labefactantur ante ſeptuageſimum annum; ante quinquageſimum autem nulla fere mutatio ſenſibilis obtinet: Vix itaque credo coeli mutationem ante quinquageſimum annum requiri; poſt eum vero, nihil dubito quin in plerîſque caſibus maxime prodeſſet. Ni fallor, in hoc, ſicut in aliis caſibus, multo facilius erit mala praevenire quam ſanare; ideoque haec peregrinatio cum maximo fructu inſtitueretur intra annum aetatis quinquageſimum et ſexageſimum quintum, plerumque fortaſſe circa ſexageſimum, nunc citius nunc ſerius ſecundum hominis vires et conſtitutionem. Hae autem a variis circumſtantiis pendent, veluti ab habitu congenito, et fortaſſe haereditario; nam longaevitas in quibuſdam familiis multo frequentior eſt quam in aliis; pendet etiam magna ex parte a vitae genere, et innumeris aliis cauſis externis.—Minime tamen dubito, quin peregrinatio in regiones calidas ſenibus jam decrepitis valde proficiat, et unicum fortaſſe remedium ſit, quo vires eorum refici, et vita protrahi, poſſunt.

Poſtremo, inquirendum eſt, quinam coeli huic conſilio optime reſpondeant, et quae regiones ſenibus petendae ſint. Regio itaque patria calidior, aëre puro, ſereno, et benigno gaudens, et in caeteris ſalubris, ſemper eligenda eſt: Senectute iterum premente, regionem adhuc calidorem petere oportet; nec de ſene omnino deſperandum puto, donec coelos etiam fervidiſſimos expertus fuerit.—Si quis noſtrorum jam ſeneſcens in Italiam aut Hiſpaniam iter faciat, ibique degat, nihil dubito quin optimos exinde percipiat effectus, et ſenectutem,

nectutem, vel ſaltem omnia ſenectutis mala, per aliquot annos pellat. Lapſu autem temporis, procul dubio eum iterum invadent; tunc, ſi coelum adhuc fervidius petat, eadem ratione novum vigorem exinde capiet, qua ſenex Hiſpanus in Americam Meridionalem tranſvectus ex iſta mutatione auxilium percepit.

Hoc modo ſperare licet, homines a coelo etiam fervidiſſimo ſalutem accipere poſſe, ſenectutis mala lenire, et vitam, cujus brevitatem toties ſunt conqueſti, per viginti vel triginta forſan annos producere.

Tentamini huic jam finem impoſituro, nihil amplius mihi reſtat, quam ut almae hujus Academiae Profeſſoribus meritas agam gratias. Ob inſignem in arte propria peritiam, et in omni literarum genere ſcientiam, quantas ſibi laudes collegerint, nemo non audivit; ob benevolentiam morumque ſuavitatem, quantas, ſtudioſa juventus lubentiſſime fatentur. Alia vero beneficia, aliaſque gratias poſtulantia, in me contulerunt; quum, Patre cita morte abrepto, mihi adoleſcenti manum porrigerent, et conſilio et amicitia ſemper adeſſent. Hujuſmodi beneficia, praeterquam verbis rependendi, utinam facultas eſſet: Juvat tamen, hoc modo, beneficiorum ab iis receptorum me non immemorem praeſtare.

A laboribus academicis diſceſſuro, vitio fortaſſe mihi verteretur, Societatem Medicinae Studioſorum, (cui omnes, qui utilitatem ejus experti ſumus, gratias haud parvas debemus), ſilentio praeterire: Haec quidem maximas

maximas ſibi laudes vindicat, quod, in ea, utile dulci optime jungitur, et labor ipſe voluptas ſit. Per quadraginta jam annos ſtudioſa juventus ex illo fonte veram ſcientiam hauſit: Quantam exinde delectationem, quantumque fructum, ipſe perceperim, ſemper meminiſſe juvabit.

F I N I S.